

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΜΕΡΙΜΝΑΣ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΎΝΤΑΞΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ- SOCIAL NETWORK ΑΤΤΙΚΗ

Καταγραφή παρεμβάσεων σε πληθυσμούς Ρομά της Περιφέρειας Αττικής

Νοέμβριος 2024

**Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης**

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	3
Ενότητα 1^η : Εθνική Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης για τους Ρομά (Ε.Σ.Κ.Ε Ρομά 2021-2030) και Στόχοι Νέας Στρατηγικής.....	4
Ενότητα 2^η : Τοπικά σχέδια δράσης για την Κοινωνική Ένταξη των Ρομά της Περιφέρειας Αττικής.....	7
Ενότητα 3^η : Διαδικασία συλλογής, μελέτης και επεξεργασίας των Τοπικών Σχεδίων Δράσης των Δήμων με πληθυσμό Ρομά.....	8
Ενότητα 4^η : Παραρτήματα Ρομά.....	9
Ενότητα 5^η : Εμπλεκόμενοι Φορείς, Δομές, Νομικά Πρόσωπα και Υπηρεσίες στήριξης των πληθυσμών Ρομά.....	13
Ενότητα 6^η : Ιεράρχηση θεμάτων Ένταξης.....	15
Ενότητα 7^η : Στόχοι υλοποιημένων και επικείμενων παρεμβάσεων, δράσεων και πολιτικών αναφορικά με τους πληθυσμούς Ρομά.....	27
Ενότητα 8^η : Υλοποιημένες και επικείμενες Δράσεις των Παραρτημάτων Ρομά.....	29
Ενότητα 9^η : Βασικά συμπεράσματα ανά ενότητα των Τοπικών σχεδίων δράσης.....	36
Ενότητα 10^η : Προτάσεις των στελεχών των Παραρτημάτων Ρομά.....	39
Βιβλιογραφία	42

Περιεχόμενα Πινάκων

Πίνακας 1:Βασικά χαρακτηριστικά πληθυσμών Ρομά ανά Παράρτημα Ρομά Περιφέρειας Αττικής.....	10
Πίνακας 2:Προσωπικό Στελέχωσης ανά Παράρτημα Ρομά Περιφέρειας Αττικής.....	12
Πίνακας 3:Ιεράρχηση θεμάτων Ένταξης ανά Παράρτημα Ρομά Περιφέρειας Αττικής.....	16
Πίνακας 4:Βασική τυπολογία περιοχών διαμονής πληθυσμών Ρομά ανά την Περιφέρεια Αττικής.....	23
Πίνακας 5: Αριθμητικά Δεδομένα πληθυσμών Ρομά ανά Παράρτημα Ρομά Περιφέρειας Αττικής.....	25
Πίνακας 6:Πίνακας Ομαδοποίησης Δράσεων/Προτεινόμενων Δράσεων και Αξόνων των Τοπικών Σχεδίων Δράσης Παραρτημάτων Ρομά ανά την Περιφέρεια Αττικής.....	29

Εισαγωγή

Το Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης της Περιφέρειας Αττικής-Social Network Αττική, προχώρησε στη συλλογή των Τοπικών Σχεδίων δράσης για την Κοινωνική Ένταξη των Ρομά της Περιφέρειας Αττικής.

Τα Τοπικά Σχέδια Δράσης καταρτίζονται από τους Δήμους στους οποίους διαβιούν πληθυσμοί Ρομά και είναι πλήρως ευθυγραμμισμένα με την Εθνική Στρατηγική για την κοινωνική ένταξη των Ρομά. Αυτά τα σχέδια μπορούν να τροποποιούνται, να αναπροσαρμόζονται και να βελτιώνονται κατά τη διάρκεια εφαρμογής της Ε.Σ.Κ.Ε. Ρομά (2021-2030).

Κάθε Δήμος υιοθετεί συγκεκριμένες πρακτικές και υλοποιεί δράσεις που αποσκοπούν στην κοινωνική ενσωμάτωση των Ρομά και στην προώθηση της συνοχής με το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Στα Τοπικά Σχέδια Δράσης περιλαμβάνονται οι προγραμματισμένες παρεμβάσεις, η χρονική τους διάρκεια και το εκτιμώμενο κόστος υλοποίησης, λαμβάνοντας υπόψη τα χαρακτηριστικά και τις ανάγκες του τοπικού πληθυσμού Ρομά. Με αυτόν τον τρόπο, επιχειρείται η κάλυψη των ειδικών αναγκών κάθε περιοχής.

Βάσει της νέας Εθνικής Στρατηγικής (Ε.Σ.Κ.Ε. Ρομά 2021-2030), καταγράφεται αριθμητικά ο πληθυσμός Ρομά ανά Δήμο, πόλη και Περιφερειακή Ενότητα, ενώ όλες οι σχετικές παρεμβάσεις, δράσεις και πολιτικές παρακολουθούνται και αξιολογούνται.

Η Γενική Γραμματεία Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Καταπολέμησης της Φτώχειας έχει την ευθύνη του σχεδιασμού, της παρακολούθησης και της αξιολόγησης των πολιτικών κοινωνικής ένταξης των Ρομά. Κάθε Δήμος διαμορφώνει το δικό του Τοπικό Σχέδιο Δράσης σύμφωνα με τις οδηγίες της Γενικής Γραμματείας, ενώ τα σχέδια αυτά επικαιροποιούνται κάθε δύο χρόνια.

Οι δράσεις, οι πρακτικές και οι παρεμβάσεις σε τοπικό επίπεδο έχουν ως βασικό στόχο την ευαισθητοποίηση τόσο των Ρομά όσο και του γενικού πληθυσμού. Κύρια επιδίωξη είναι η πρόληψη και η καταπολέμηση των στερεοτύπων, ώστε να δημιουργηθούν υγιείς κοινωνίες χωρίς αποκλεισμούς και περιθωριοποίηση.

Ενότητα 1^η : Εθνική Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης για τους Ρομά (Ε.Σ.Κ.Ε Ρομά 2021-2030) και Στόχοι Νέας Στρατηγικής

Η Ε.Σ.Κ.Ε Ρομά (2021-2030) στηρίζεται σε τέσσερις (4) πυλώνες. Οι πυλώνες αυτοί είναι οι παρακάτω:

- ❖ Πρόληψη και καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού των Ρομά
- ❖ Εξασφάλιση πρόσβασης των Ρομά σε βασικές υπηρεσίες και αγαθά (εκπαίδευση, απασχόληση, υγεία, κοινωνική φροντίδα και στέγαση)
- ❖ Πρόληψη και καταπολέμηση των διακρίσεων εις βάρος των Ρομά
- ❖ Προώθηση της ενεργού συμμετοχής των Ρομά στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή

ΠΥΛΩΝΑΣ I. Πρόληψη και καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού των Ρομά

Ο συγκεκριμένος πυλώνας αποτελεί προτεραιότητα υψίστης σημασίας για τους πληθυσμούς Ρομά, μιας και υπάρχει αυξημένος κίνδυνος φτώχειας, δυσχερών συνθηκών διαβίωσης και κοινωνικού αποκλεισμού¹¹. Αυτό επιδεινώνεται σε ειδικές και έκτακτες συνθήκες, όπως για παράδειγμα οι περίοδοι οικονομικής ύφεσης, η οικονομική κρίση, πανδημίες (COVID-19). Τα προγράμματα, οι παρεμβάσεις και τα μέτρα προστατεύουν τους πληθυσμούς Ρομά από την ένδεια, την απόλυτη φτώχεια και την στέρηση. Όλα αυτά που εμποδίζουν δηλαδή τους Ρομά και τις οικογένειές τους να ζουν αξιοπρεπώς και μέσα σε υγιείς συνθήκες (Η κατηγορία αυτή αφορά σύμφωνα με την κρατούσα στατιστική προσέγγιση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής άτομα, τα οποία α) είτε θεωρούνται φτωχοί (δηλαδή το διαθέσιμο εισόδημα τους δεν υπερβαίνει το 60% του μέσου εθνικού εισοδήματος, β) είτε ζουν σε κατάσταση στέρησης (δηλαδή στερούνται βασικά καταναλωτικά αγαθά ή αδυνατούν να ανταπεξέλθουν σε στοιχειώδεις υποχρεώσεις), γ) είτε ζουν σε νοικοκυριά με πολύ χαμηλή ένταση εργασίας. Το 2019 περίπου 3.100.000 άτομα (30% του πληθυσμού) βρίσκονταν σε κίνδυνο φτώχειας ή/και κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα σύμφωνα με τα αποτελέσματα της δειγματοληπτικής Έρευνας Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών 2020 (με περίοδο αναφοράς εισοδήματος το 2018).

ΠΥΛΩΝΑΣ II. Εξασφάλιση πρόσβασης των Ρομά σε βασικές υπηρεσίες και αγαθά (εκπαίδευση, απασχόληση, υγεία, κοινωνική φροντίδα και στέγαση)

Αναφέρεται στην υλοποίηση συγκεκριμένων πρακτικών και παρεμβάσεων που έχουν ως στόχο την εξασφάλιση πρόσβασης των Ρομά σε βασικές υπηρεσίες και αγαθά.

Οι Ρομά θα πρέπει να έχουν ισότιμη πρόσβαση στις διάφορες παροχές και υπηρεσίες, όπως και το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Οι πρωταρχικοί τομείς που χρήζουν εξυγίανσης είναι οι τομείς της υγείας, της εκπαίδευσης, της απασχόλησης και της στέγασης. Εξειδικευμένες παρεμβάσεις μόνο για Ρομά είναι ακόμη απαραίτητες, ώστε να αντιμετωπιστεί για παράδειγμα η μεγάλη σχολική διαρροή. Με τον όρο σχολική διαρροή νοείται η μείωση και πρόληψη της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου και προώθηση της ισότιμης πρόσβασης σε καλής ποιότητας προσχολική, πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, συμπεριλαμβανομένων (τυπικών, άτυπων και μη τυπικών) δυνατοτήτων μάθησης για την επανένταξη στην εκπαίδευση και κατάρτιση.

Η εξασφάλιση και ολοκλήρωση φοίτησης με Προγράμματα Υποτροφιών για Ευπαθείς Κοινωνικές Ομάδες λόγου χάρη, αποτελεί ένα ωραίο μέτρο στήριξης και προστασίας των Ρομά. Μία τέτοια καλή πρακτική εμπεριέχεται στο πρωτόκολλο συνεργασίας μεταξύ της Γενικής Γραμματείας Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Καταπολέμησης της Φτώχειας και του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου (ΕΑΠ) και αφορά 35 υποτροφίες κατ' ακαδημαϊκό έτος για την παρακολούθηση προπτυχιακών προγραμμάτων και μεταπτυχιακών προγραμμάτων του ΕΑΠ¹.

ΠΥΛΩΝΑΣ III. Πρόληψη και καταπολέμηση των διακρίσεων εις βάρος των Ρομά

Οι Ρομά αντιμετωπίζουν συχνά ρατσισμό, κοινωνικό αποκλεισμό και περιθωριοποίηση. Τα στερεότυπα έχουν οδηγήσει σε μία διαρκή εικόνα των Ρομά ως «ξένων» και διαφορετικών, κάτι που δυσκολεύει την αποδοχή τους από την κοινωνία. Πολλές φορές βιώνουν διακρίσεις, καταπατούνται τα δικαιώματά τους ή δέχονται ακόμη βία και bullying. Υπάρχει γενικότερα ένα κλίμα αντιτσιγγανισμού και είναι διάχυτα στην κοινωνία στερεότυπα και προκαταλήψεις που συνεχίζουν να υφίστανται και να δικαιώνονται. Οι ρητορικές μίσους, τα εγκλήματα, ο διαχωρισμός κοκ. είναι αρνητικές έννοιες που είναι απαραίτητο να εκλείψουν. Η ευαισθητοποίηση του κοινωνικού συνόλου πάνω στην αποδοχή της διαφορετικότητας, της νοοτροπίας και των παραδόσεων των Ρομά συμβάλλει προς αυτή την κατεύθυνση.

ΠΥΛΩΝΑΣ IV. Προώθηση της ενεργού συμμετοχής των Ρομά στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή

Οι Ρομά είναι σημαντικό να μάθουν τα δικαιώματά τους και τις υποχρεώσεις τους. Είναι απαραίτητο να συμμετέχουν στα κοινά του τόπου τους, να έχουν άποψη, να παρακολουθούν, να σχεδιάζουν, να αξιολογούν, να κρίνουν και να συγκρίνουν. Η δραστηριοποίησή τους και πόσο μάλλον των νέων και των γυναικών Ρομά, ενισχύει την προσωπικότητά τους, τους χαρίζει δύναμη, αυτοπεποίθηση και χειραφέτηση σε όλα τα

¹[Προσφορά 35 θέσεων με υποτροφία από το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο σε συνεργασία με τη Γενική Γραμματεία Κοινωνικής Αλληλεγγύης του Υπουργείου Εργασίας & Κοινωνικών Υποθέσεων για συμμετοχή στα Προγράμματα Σπουδών του Ε.Α.Π. για το ακαδημαϊκό έτος 2021-2022 » Ε.Α.Π. \(eap.gr\)](#)

επίπεδα (προσωπικά, κοινωνικά και επαγγελματικά). Η ανάληψη πρωτοβουλιών, η ανεξαρτησία, το δικαίωμα της έκφρασης και του λόγου είναι βασικά στάδια για το χτίσιμο σχέσεων συνεργασίας και εμπιστοσύνης. Χρειάζεται κοινωνικός διάλογος, διαβούλευση και συναίνεση, όσον αφορά την ομαλή και υγιή συνύπαρξη των Ρομά με το λοιπό κοινωνικό σύνολο.

Η Νέα Στρατηγική πιο συγκεκριμένα:

- Διασυνδέει την ΕΣΚΕ Ρομά 2021-2030 με λοιπές εθνικές στρατηγικές, όπως π.χ. Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη και την Μείωση της Φτώχειας 2021-2027, Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες 2020-2023, Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα των Φύλων 2021-2025, Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού 2021-2023 κοκ.
- Ενισχύει ιδιαίτερα την περιφερειακή και τοπική προσέγγιση και αποβλέπει σε στρατηγικές συνεργασίες σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο
- Προωθεί τη συστηματική χαρτογράφηση των Ρομά στην Ελλάδα
- Υποστηρίζει την εφαρμογή τεκμηριωμένης πολιτικής (evidence based policies) που βασίζεται στον εντοπισμό των αναγκών των Ρομά σε τοπικό επίπεδο, έτσι ώστε να συντονίζεται η ανάπτυξη ειδικών και προσαρμοσμένων στις ανάγκες, τοπικών παρεμβάσεων
- Καθιερώνει στρατηγικές, συνεργασίες και συνέργειες με βασικούς εμπλεκόμενους φορείς σε συγκεκριμένα ζητήματα κοινωνικής ένταξης των Ρομά
- Τονίζει την ενδυνάμωση, την συμμετοχή και την αναβάθμιση δεξιοτήτων των παιδιών και των νέων Ρομά (Η δράση αποτελεί επέκταση του πιλοτικού προγράμματος με φορείς υλοποίησης την ΚΕΔΕ και το ΙΤΑ)
- Επισημαίνει τη διάσταση του φύλου, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στην ενδυνάμωση και την ενίσχυση των δεξιοτήτων και της συμμετοχής των κοριτσιών και των γυναικών Ρομά²
- Εξασφαλίζει συστηματική διαβούλευση με τους εκπροσώπους των Ρομά και τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, καθώς επίσης και οργανώσεων της νεολαίας Ρομά σε όλα τα επίπεδα σχεδιασμού, υλοποίησης και παρακολούθησης
- Προωθεί την ανάπτυξη συστήματος δεικτών, οι οποίοι θα επιτρέψουν τη συστηματική παρακολούθηση, την αξιολόγηση και την συνεχή προσαρμογή της Νέας Στρατηγικής

² Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα των Φύλων 2021-2025.

Ενότητα 2^η : Τοπικά σχέδια δράσης για την Κοινωνική Ένταξη των Ρομά της Περιφέρειας Αττικής

Τα Τοπικά Σχέδια Δράσης απευθύνονται στις κατηγορίες ατόμων Ρομά που έχουν την ελληνική ιθαγένεια και κατοικούν μόνιμα στην Ελλάδα. Επιπρόσθετα, περιλαμβάνονται και Ρομά πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης που έχουν το δικαίωμα ελεύθερης μετακίνησης. Πιο συγκεκριμένα τα Τοπικά Σχέδια Δράσης αφορούν:

- Ρομά που βρίσκονται σε συνθήκες φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού
- Παιδιά και νέους Ρομά
- Ρομά δίχως εκπαίδευση, κατάρτιση και απασχόληση (NEETs)
- Γυναίκες Ρομά
- Αλλοδαπούς Ρομά (σε συνεργασία με το πεδίο παρέμβασης της μεταναστευτικής πολιτικής για αλλοδαπούς Ρομά)

Τα Τοπικά Σχέδια Δράσης των Δήμων αποτελούνται από τέσσερις (4) ενότητες. Αυτά κινούνται σύμφωνα με την Εθνική Στρατηγική που προσπαθεί να πετύχει και να διασφαλίσει την κοινωνικοοικονομική ένταξη των Ρομά. Κάτι τέτοιο είναι εφικτό με τη συμμετοχή και την συμβολή των συναρμόδιων υπουργείων, φορέων και εκπροσώπων των φορέων Ρομά. Η Ε.Σ.Κ.Ε Ρομά (2021-2030) προασπίζει την ισότητα, την ένταξη και την συμμετοχή των Ρομά σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

Η πρώτη ενότητα των Τοπικών Σχεδίων Δράσης αναφέρεται στους οικισμούς/καταυλισμούς, στους οποίους διαμένουν οι Ρομά. Εδώ, εμπεριέχονται και ορισμένες πληροφορίες σχετικά με τα Κέντρα Κοινότητας και τα Παραρτήματα Ρομά (η δράση θα ακολουθήσει την πιλοτική εφαρμογή, η οποία θα χρηματοδοτηθεί από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας. (Μελέτες Ωρίμανσης-Σχέδιο Δράσης και Εθνικής Στρατηγικής για την υλοποίηση πολιτικών στέγασης για ευπαθείς ομάδες όπως άποροι, άνεργοι, Ρομά, κακοποιημένες γυναίκες, αποφυλακισμένοι, πρώην χρήστες/απεξαρτημένοι, άστεγοι. Εφαρμογή Οριζόντιου Προγράμματος σε συνέχεια του Πιλοτικού).

Στην δεύτερη ενότητα, καταγράφεται η υπάρχουσα κατάσταση και οι ενέργειες των Δήμων για την αντιμετώπιση των προβλημάτων στους οικισμούς/καταυλισμούς. Η σύνοψη της έρευνας με θέμα «Καταγραφή οικισμών και πληθυσμού Ρομά σε εθνικό επίπεδο (2021)», αποτυπώνει τις συνθήκες και τον τρόπο διαβίωσης των πληθυσμών Ρομά ανά Δήμο. Η συγκεκριμένη έρευνα αποστέλλεται ως συνημμένο αρχείο και επισημαίνεται η οποιαδήποτε αλλαγή ή τροποποίηση.

Η τρίτη ενότητα περιλαμβάνει τις στρατηγικές, τον σχεδιασμό και την περαιτέρω οργάνωση, όσον αφορά τους πληθυσμούς Ρομά που διαβιούν στον εκάστοτε Δήμο-περιοχή. Επιπλέον,

εδώ περιλαμβάνονται και οι εμπλεκόμενοι φορείς/υπηρεσίες, οι διαδικασίες διαβούλευσης και φυσικά ο τρόπος διασφάλισης του ολιστικού χαρακτήρα των παρεμβάσεων.

Στην τέταρτη ενότητα, παρουσιάζονται οι προτεινόμενες δράσεις του εκάστοτε Δήμου και ο αριθμός των ωφελούμενων. Επιπρόσθετα, ο εκτιμώμενος προϋπολογισμός, οι φορείς υλοποίησης, οι πηγές χρηματοδότησης και οι εμπλεκόμενοι φορείς.

Επιπλέον, παρουσιάζονται ο τρόπος υλοποίησης, οι προαπαιτούμενες ενέργειες και το χρονοδιάγραμμα των προτεινόμενων δράσεων. Όλα τα παραπάνω διασυνδέονται με τους πυλώνες της Ε.Σ.Κ.Ε Ρομά (2021-2030) και συμπληρωματικά εκτιμώνται οι δράσεις για τους Ρομά που έχουν συμπεριληφθεί στα Περιφερειακά Προγράμματα της νέας Προγραμματικής Περιόδου ΕΣΠΑ (2021-2027).

Στην περίπτωση που οι προτεινόμενες δράσεις είναι διαφορετικές και δεν συμβαδίζουν με τις ανάγκες, τις ιδιαιτερότητες και το πλήθος των ωφελούμενων Ρομά (π.χ. προσωρινή μετεγκατάσταση), είναι απαραίτητο αυτές να αναφερθούν ξεχωριστά.

Τα Τοπικά Σχέδια Δράσης προσπαθούν να εξυγιάνουν και να καλύψουν τέσσερις (4) ουσιαστικούς τομείς. Οι τομείς αυτοί διαφαίνονται και από τους πυλώνες, τους οποίους θα αναφέρουμε παρακάτω και αποτελούν τους πυλώνες γύρω από τους οποίους, κινείται η Ε.Σ.Κ.Ε Ρομά (2021-2030). Οι τομείς λοιπόν αυτοί είναι οι εξής:

- ✓ Υγεία
- ✓ Εκπαίδευση
- ✓ Απασχόληση
- ✓ Στέγαση

Ενότητα 3^η : Διαδικασία συλλογής, μελέτης και επεξεργασίας των Τοπικών Σχεδίων Δράσης των Δήμων με πληθυσμό Ρομά

Το Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης της Περιφέρειας Αττικής-Social Network Αττική, το Μάρτιο του 2024, προχώρησε στη συλλογή των Τοπικών Σχεδίων Δράσης. Αυτό αφορούσε όλους τους Δήμους της Περιφέρειας Αττικής στο σύνολό τους, οι οποίοι διαθέτουν Παράρτημα Ρομά.

Αναφορικά με τη διαδικασία συλλογής των Τοπικών Σχεδίων Δράσης, υπήρξε τηλεφωνική επικοινωνία με τα αρμόδια Στελέχη (Συντονιστές & Συντονίστριες και των δέκα (10) Παραρτημάτων Ρομά που εδρεύουν στην Περιφέρεια Αττικής). Στη συνέχεια, υπήρξε ηλεκτρονική ενημέρωση προς τα Στελέχη των Παραρτημάτων.

Το ΠεΠα έλαβε από κάθε Δήμο που διαθέτει Παράρτημα Ρομά, το αντίστοιχο Τοπικό Σχέδιο Δράσης. Τα Παραρτήματα Ρομά αξιοποίησαν και ενίσχυσαν τη μεταξύ τους διασύνδεση, δικτύωση και αλληλεπίδραση, όπου αυτό κρίθηκε απαραίτητο, για την επίτευξη του καλύτερου δυνατού αποτελέσματος.

Κατόπιν της συλλογής των Τοπικών Σχεδίων Δράσης, ακολούθησε η ενδελεχής μελέτη των ανωτέρω. Έπειτα, πραγματοποιήθηκε η επεξεργασία και η αποκωδικοποίηση των δεδομένων και των πορισμάτων που προέκυψαν από τα Τοπικά Σχέδια Δράσης στο σύνολό τους.

Αναφορικά με τα ζητήματα που άπτονται των Τοπικών Σχεδίων Δράσης, από τον εκάστοτε Δήμο της Περιφέρειας Αττικής, στον οποίο λειτουργεί Παράρτημα Ρομά, έχει οριστεί συγκεκριμένο Στέλεχος Επικοινωνίας (contact point).

Ενότητα 4^η : Τα Παραρτήματα Ρομά

Τα Παραρτήματα Ρομά αποτελούν ξεχωριστή Δομή των Κέντρων Κοινότητας (Κεντρικές Δομές) και έχουν ιδρυθεί, λειτουργούν και εξυπηρετούν στο σύνολό τους πληθυσμούς Ρομά. Σε κάποιες περιπτώσεις, υπάρχουν Διευρυμένα Κέντρα Κοινότητας, τα οποία περιλαμβάνουν εκτός από την Κεντρική Δομή, είτε Παραρτήματα Ρομά, είτε Κέντρα Ένταξης Μεταναστών (Κ.Ε.Μ).

Τα Παραρτήματα Ρομά βασίζονται σε στοχευμένες πολιτικές, παρεμβάσεις και δράσεις αναφορικά με τους πληθυσμούς αυτούς (Γενικός Πληθυσμός συμπεριλαμβανόμενων Ρομά, Ευπαθείς ομάδες συμπεριλαμβανόμενων Ρομά, Έμφαση σε Ρομά/Αφορά Ρομά).

Τα Τοπικά Σχέδια Δράσης, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, εμπεριέχουν κατευθύνσεις και τακτικές που υλοποιήθηκαν ή θα υλοποιηθούν. Ασχολούνται κυρίως, με τον σχεδιασμό, τον προγραμματισμό και την οργάνωση δράσεων. Σκοπός, είναι η εξυγίανση και η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των κοινοτήτων Ρομά.

Κάθε πληθυσμός Ρομά που διαμένει σε συγκεκριμένη περιοχή-Δήμο «διαμορφώνεται» με βάση τα χαρακτηριστικά της περιοχής αυτής και «προσπαθεί να ενσωματωθεί και να ενταχθεί επιτυχώς» στο κοινωνικό σύνολο.

Αυτό επεξηγείται και επιβεβαιώνεται με τον κάτωθι Πίνακα, στον οποίο παρουσιάζονται τα κυριότερα χαρακτηριστικά γνωρίσματα από τα εκάστοτε Παραρτήματα Ρομά της Περιφέρειας Αττικής.

Πίνακας 1: Βασικά χαρακτηριστικά Πληθυσμών Ρομά ανά Παράρτημα Ρομά της Περιφέρειας Αττικής

Δήμοι	Χαρακτηριστικά Πληθυσμών Ρομά
Δήμος Αγίας Βαρβάρας	Η πλειοψηφία των Ρομά ασχολείται με το εμπόριο και την εστίαση. Είναι αυτοαπασχολούμενοι και διατηρούν τις δικές τους επιχειρήσεις στην ευρύτερη περιοχή της Αγίας Βαρβάρας.
Δήμος Αθηναίων	Η πλειοψηφία των Ρομά χαρακτηρίζεται από οικονομική δυσπραγία και συχνά παρατηρούνται φαινόμενα αστεγίας.
Δήμος Ασπροπύργου	Ένα σημαντικό ποσοστό των Ρομά διαμένει σε παραπήγματα. Επιπλέον παρατηρούνται αυξημένα φαινόμενα παραβατικότητας. Αρκετοί Ρομά ασχολούνται με την ανακύκλωση και τη διάλυση οχημάτων (scrap).
Δήμος Αχαρνών (Μενίδι)	Οι Ρομά της ευρύτερης περιοχής χαρακτηρίζονται από υψηλά ποσοστά αναλφαβητισμού και παρατηρείται μεγάλη σχολική διαρροή ²¹
Δήμος Ιλίου (Νέα Λιόσια)	Υψηλά ποσοστά ανεργίας
Δήμος Κερατσινίου- Δραπετσώνας (Δραπετσώνα)	Τακτοποίηση αστικοδημοτικών ζητημάτων, διευθέτηση χαρτιών, εγγράφων και πιστοποιητικών και υψηλά ποσοστά εμβολιασμού
Δήμος Μεγαρέων	Εύκολη πρόσβαση σε δημόσιες υπηρεσίες, σε εκπαίδευση και διευθέτηση του μεγαλύτερου μέρους των αστικοδημοτικών ζητημάτων του πληθυσμού
Δήμος Σπάτων- Αρτέμιδος (Αρτέμιδα-Λούτσα)	Δυσχερής μετακίνηση σε δημόσιες υπηρεσίες και δυσκολία πρόσβασης και προσέγγισης στον καταυλισμό. Δύσκολες και ανθυγιεινές συνθήκες στέγασης και διαβίωσης.
Δήμος Φυλής (Άνω Λιόσια)	Υψηλά ποσοστά νεανικής παραβατικότητας. Επίσης, ισχυρές προκαταλήψεις, στερεότυπα και μεγάλες τάσεις αντιτσιγγανισμού και ρατσισμού ²²
Δήμος Χαλανδρίου	Στέγαση σε καταυλισμό

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Όσον αφορά την Περιφέρεια Αττικής, οι Δήμοι που έχουν Παράρτημα Ρομά είναι δέκα (10) έως και σήμερα στο σύνολό τους και είναι οι αναφερόμενοι στον ανωτέρω Πίνακα.

Το Παράρτημα Ρομά του Δήμου Ασπροπύργου είναι το πιο πρόσφατο, παρόλο που η συγκεκριμένη περιοχή αποτελείται ως επί το πλείστον, από αντίστοιχο πληθυσμό εδώ και χρόνια. Όλοι οι άνωθεν Δήμοι έχουν παρουσιάσει αξιόλογο και αξιοσημείωτο έργο αναφορικά με τους πληθυσμούς Ρομά. Ο Δήμος Χαλανδρίου παρά ταύτα, αποτελεί πρότυπο

Δήμου με Παράρτημα Ρομά ως προς τις πρακτικές, τις δράσεις και τις πολιτικές που ακολουθεί.

Τα Παραρτήματα Ρομά καλύπτουν όλο και περισσότερες ανάγκες σε περιοχές και κοινότητες που κατοικούν πληθυσμοί Ρομά. Το γεγονός ότι οι πληθυσμοί αυτοί είναι συχνά μετακινούμενοι, αποτελεί ανάγκη δημιουργίας Παραρτημάτων και αποφόρτισης των κεντρικών Δομών των κέντρων Κοινότητας.

Η συλλογή στοιχείων και δεδομένων, κατά καιρούς αναφορικά με τους ανωτέρω πληθυσμούς, ήταν εκείνη «που έκρινε, επιβεβαίωσε, ενίσχυσε και εδραίωσε» τα Παραρτήματα Ρομά. Η επαρκής στελέχωση με εξειδικευμένο και καταρτισμένο επιστημονικό προσωπικό είναι το σημαντικότερο όλων. Κάτι τέτοιο, διασφαλίζει την ομαλή και απρόσκοπτη λειτουργία των Παραρτημάτων και δικαιώνει τον λόγο ύπαρξης και τον σκοπό τους.

Ως προς τις ειδικότητες των εργαζομένων, τα περισσότερα παραρτήματα, είναι στελεχωμένα με Διοικητικό Προσωπικό, Κοινωνικούς Λειτουργούς, Ψυχολόγους, Κοινωνιολόγους, Παιδαγωγούς, Νοσηλευτές²⁴, Επισκέπτες Υγείας και Διαμεσολαβητές. Σ' αυτό το σημείο είναι σημαντικό να αναφερθεί για τη συγκεκριμένη ειδικότητα ότι ο ρόλος της κοινωνικής διαμεσολάβησης ανάγεται σε κομβικό μοχλό για την επίτευξη της κοινωνικής ένταξης των Ρομά σε όλα τα πεδία παρέμβασης της ΕΣΚΕ Ρομά 2021–2030, εξυπηρετώντας την αμεσότερη ενημέρωση και κινητοποίηση της ομάδας στόχου, ώστε να αυξηθεί η πρόσβαση των ωφελούμενων στις διαθέσιμες υποστηρικτικές υπηρεσίες και δράσεις. Επίσης, συμβάλλει στην επιδιωκόμενη ενδυνάμωση των Ρομά, ιδιαίτερα των γυναικών και των νέων, καθώς και στην ενεργή συμμετοχή των Ρομά στα κοινωνικά δρώμενα σε τοπικό επίπεδο. Ιδιαίτερη σημασία έχει η εμπλοκή περισσότερων Ρομά στην παροχή των υπηρεσιών κοινωνικής διαμεσολάβησης και η ανάπτυξη επαρκούς δικτύου διαμεσολαβητών Ρομά, ειδικά στις περιοχές με υψηλές συγκεντρώσεις Ρομά, αλλά και ανά τομέα παρέμβασης, ήτοι στην εκπαίδευση, στην απασχόληση, στην υγεία κλπ³.

Πιο στοχευμένα, παραθέτουμε έναν Πίνακα που περιλαμβάνει όλες τις ειδικότητες με τις οποίες είναι στελεχωμένα τα Παραρτήματα Ρομά ανά Δήμο.

³ [Διευκρινήσεις για τα κριτήρια επιλογής των διαμεσολαβητών για τα παραρτήματα Ρομά των Κέντρων Κοινότητας | Δομές Κοινωνικής Ένταξης \(socialattica.gr\)](#)

Πίνακας 2: Προσωπικό Στελέχωσης ανά Παράρτημα Ρομά της Περιφέρειας Αττικής

Δομή	Ειδικότητες Στελεχών	Διοικητικό Προσωπικό	Κοινωνικός/-ή Λειτουργός	Ψυχολόγος	Κοινωνιολόγος	Κοινωνικών Επιστημών	Παιδαγωγός	Εκπαιδευτικός	Οικονομολόγος/Διοίκηση Επιχειρήσεων	Διαμεσολαβητής/-τρια	Νοσηλεύτης/-τρια	Επισκέπτης/-τρια Υγείας	Σύμβουλος Εργασίας	Άλλο
Παράρτημα Ρομά Δήμου Αγίας Βαρβάρας		1							1		1			
Παράρτημα Ρομά Δήμου Αθηναίων		1				1			1	Υπό αντικατάσταση λόγω παραίτησης	Υπό αντικατάσταση λόγω παραίτησης			
Παράρτημα Ρομά Δήμου Ασπροπύργου	Διαδικασία πρόσληψης Προσωπικού	Διαδικασία πρόσληψης Προσωπικού	Διαδικασία πρόσληψης Προσωπικού			Διαδικασία πρόσληψης Προσωπικού		Διαδικασία πρόσληψης Προσωπικού	Διαδικασία πρόσληψης Προσωπικού	Διαδικασία πρόσληψης Προσωπικού	Διαδικασία πρόσληψης Προσωπικού			
Παράρτημα Ρομά Δήμου Αχαρνών		1		1		1			1	1	1			
Παράρτημα Ρομά Δήμου Ιλίου		2							1	3				
Παράρτημα Ρομά Δήμου Κερατσινίου-Δραπετσώνας		1	1	1					1		1		2	
Παράρτημα Ρομά Δήμου Μεγαρέων				1		1		1	Αναμένεται η πρόσληψη		1			
Παράρτημα Ρομά Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος		1				1			1		1	1		
Παράρτημα Ρομά Δήμου Φυλής					1	1		1	1		1			
Παράρτημα Ρομά Δήμου Χαλανδρίου		1					1		2					

Πηγή : Ιδία Επεξεργασία

Ενότητα 5^η : Εμπλεκόμενοι Φορείς, Δομές, Νομικά Πρόσωπα και Υπηρεσίες στήριξης των πληθυσμών Ρομά

Υπάρχουν Φορείς και Υπηρεσίες σε όλους τους Δήμους που δρουν υποστηρικτικά, άμεσα και αποτελεσματικά ως προς την επίλυση σοβαρών ζητημάτων που αφορούν τους πληθυσμούς Ρομά. Μερικοί τέτοιοι Φορείς είναι οι κάτωθι:

- Κέντρα Συμβουλευτικής Υποστήριξης Γυναικών
- Συμβουλευτικά Κέντρα γενικότερα
- Κέντρα Υγείας
- Παιδικοί Σταθμοί
- ΚΥΑΔΑ
- Ληξιαρχεία
- Δομές Παροχής Βασικών Αγαθών: Κοινωνικό Παντοπωλείο
- Δομές Παροχής Βασικών Αγαθών: Κοινωνικό Φαρμακείο
- Δομές Παροχής Βασικών Αγαθών: Παροχή Συσσιτίου
- Τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής και Προαγωγής Δημόσιας Υγείας
- Τοπικές Υπηρεσίες ΔΥΠΑ
- Διαγνωστικά Κέντρα
- ΚΕΠ
- Εθελοντικές Οργανώσεις
- ΣΔΕ
- Εφορίες
- Σχολικές Μονάδες
- Αστυνομία
- Τμήμα Παιδικών και Βρεφονηπιακών Σταθμών
- Τμήμα Παροχής Προνοιακών Επιδομάτων
- ΚΔΑΠ
- ΕΟΔΥ
- ΚΕΔΑΣΥ
- ΕΦΚΑ
- ΕΚΠΑ (Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών)
- Περιφέρεια
- Διαχειριστικές Αρχές ΠΕΠ
- ΚΕΕΛΠΝΟ
- ΜΚΟ
- Δημόσια Νοσοκομεία
- Μονάδες Ψυχικής Υγείας

- Κοινωνικές Υπηρεσίες
- Διευθύνσεις Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Αττικής
- Πρόγραμμα «Στέγαση και Εργασία του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων»
- Γενική Γραμματεία Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Καταπολέμησης της Φτώχειας
- Πανελλήνιος Σύλλογος Επισκεπτών/-τριών Υγείας
- ΚΕΘΙ
- ΟΚΑΝΑ
- ΚΕΘΕΑ
- ΟΠΕΚΑ
- Ξενώνες Κακοποιημένων Γυναικών
- Γραφεία Απασχόλησης Δήμων
- Νομικά Πρόσωπα Αθλητισμού
- ΤΟΜΥ
- Άλλοι Φορείς Κοινωνικής Φροντίδας

Ενότητα 6^η : Ιεράρχηση Θεμάτων Ένταξης

Σε γενικές γραμμές και συνοπτικά στον πίνακα που παρατίθεται διαφαίνονται όλα εκείνα τα ζητήματα που εμποδίζουν τους Ρομά να ενταχθούν και να ενσωματωθούν στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο με αύξουσα σειρά, από το πιο σημαντικό έως εκείνο που έχει την μικρότερη σημασία και βαρύτητα (αφορά την ενίσχυση Περιφερειακών/Τοπικών Πρωτοβουλιών Κοινωνικής Καινοτομίας με στόχο την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, μέσω της εφαρμογής δυναμικών και ενεργητικών μεθόδων και πρακτικών κοινωνικής ένταξης, όπως ο θεσμός των social hubs στις Περιφέρειες και θερμοκοιτίδα απασχόλησης/επιχειρηματικότητας για άτομα με αναπηρία).

Πίνακας 3: Ιεράρχηση θεμάτων Ένταξης ανά Παράρτημα Ρομά Περιφέρειας Αττικής

Δήμοι/ Θέματα Ένταξης	Δήμος Αγίας Βαρβάρας	Δήμος Αθηναίων	Δήμος Ασπροπύργου	Δήμος Αχαρνών	Δήμος Ιλίου	Δήμος Κερατσινίου- Δραπετσώνας	Δήμος Μεγαρέων	Δήμος Σπάτων- Αρτέμιδος	Δήμος Φυλής	Δήμος Χαλανδρίου
	Ενεργειακή φτώχεια	Οικονομική ένδεια	Συνθήκες διαβίωσης και στέγαση	Αναλφαβητισμός	Εκπαίδευση/ σχολική διαρροή	Έλλειψη κατάλληλης μόνιμης στέγης/ απειλή εξώσεως	Κακές συνθήκες διαβίωσης σε σημαντικό μέρος του πληθυσμού	Μη ηλεκτροδότηση του οικισμού	Σχολική διαρροή	Στέγαση
	Ανεργία	Αδυναμία σύνδεσης με αγορά εργασίας	Απασχόληση	Σχολική διαρροή	Ανεργία	Έλλειψη βασικών αναγκών, όπως ηλεκτροδότηση, υδρ οδότηση, σίτιση κ.α.	Φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός	Αδυναμία πρόσβασης των μαθητών στα σχολεία	Νεανική παραβατικότη τα	Εκπαίδευση
	Σχολική διαρροή	Σχολική εγκατάλειψη- διαρροή	Αναλφαβητισμός	Ανεργία	Υγεία	Αναλφαβητισμός	Ρατσισμός, στερεότυπα, προκαταλήψεις	Μεγάλο ποσοστό αναλφαβητισμού	Έμφυλες διακρίσεις	Αστικοδημοτικά προβλήματα
	Αναλφαβητισμός	Πρόσβαση στην Πρωτοβάθμια Υγειονομική Φροντίδα	Υγεία	Συνθήκες κατοικίας και διαβίωσης	Χαμηλό βιοτικό επίπεδο	Αντίσταση στην κοινωνική ενσωμάτωση και στην καταπολέμηση της περιθωριοποίησης	Απασχόληση	Απόσταση από τον αστικό ιστό	Εισοδηματική φτώχεια	Φορολογικά προβλήματα
		Ρατσιστικές/κοι νωνικές διακρίσεις		Μη/Οργανωμένη εκπροσώπησή τους	Ανεπαρκείς συνθήκες στέγασης	Ανεργία	Εκπαίδευση	Μεγάλο ποσοστό ανεργίας	Ευαλωτότητα υγείας	Απασχόληση ²⁹
				Απουσία ατομικής υγιεινής					Συνθήκες διαβίωσης	

Δήμοι/ Θέματα Ένταξης	Δήμος Αγίας Βαρβάρας	Δήμος Αθηναίων	Δήμος Ασπροπύργου	Δήμος Αχαρνών	Δήμος Ιλίου	Δήμος Κερατσινίου- Δραπετσώνας	Δήμος Μεγαρέων	Δήμος Σπάτων- Αρτέμιδος	Δήμος Φυλής	Δήμος Χαλανδρίου
				Η κατάχρηση και εξάρτηση από αλκοόλ και ουσίες						
				Η μετατροπή των καταυλισμών/οικισμών, χώρων διαμονής σε Κέντρα διακίνησης και εμπορίας ναρκωτικών						
				Οι πρόωροι γάμοι και γέννες						
				Δυσκολία πρόσβασης σε υπηρεσίες υγείας						
				Κοινωνικός στιγματισμός/αποκλεισμός						

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Πιο αναλυτικά όμως έχουμε ανά Υποενότητα:

1. Πρόνοια, υγεία και περίθαλψη των πληθυσμών Ρομά

Οι Ρομά είναι ένας πληθυσμός που δείχνει χαμηλό ενδιαφέρον για ζητήματα υγείας. Οι γυναίκες δεν συρρέουν για τις απαραίτητες και προβλεπόμενες ιατρικές εξετάσεις, όπως είναι για παράδειγμα το τεστ ΠΑΠ και οι μαστογραφίες⁴. Δυστυχώς, βάσει νοοτροπίας δεν εφαρμόζουν, ούτε αποδέχονται μέτρα πρόληψης και αντισύλληψης. Δεν έχουν σεξουαλική διαπαιδαγώγηση και δεν εφαρμόζουν προγεννητικό έλεγχο.

Οι συνθήκες υγιεινής και προσωπικής φροντίδας είναι υποτυπώδεις, ενώ η απουσία αποχετευτικού δικτύου επιδεινώνει την κατάσταση. Η συσσώρευση ακαθαρσιών και η έντονη δυσσομία σε ορισμένες περιοχές δημιουργούν σοβαρούς κινδύνους για την υγεία των Ρομά, τόσο των ενηλίκων όσο και των παιδιών και των οικογενειών τους. Το ενδιαφέρον για εμβολιασμό προς αποφυγή και πρόληψη σοβαρών ασθενειών και νοσημάτων, κινείται επίσης σε χαμηλά ποσοστά. Επιπλέον, οι Ρομά παραμελούν τη στοματική τους υγεία όπως και τον οδοντιατρικό έλεγχο.

Ένα άλλο βασικό πρόβλημα είναι οι εξαρτήσεις (αλκοόλ, ναρκωτικά, ψυχοφάρμακα κ.α.). Είναι αναγκαίο να γίνουν παρεμβάσεις ενημέρωσης και εκπαίδευσης ως προς την αποδοχή ιατρικών οδηγιών, πρακτικών και παραπομπών με σκοπό την υγειονομική πρόνοια, κάλυψη, ασφάλεια και προστασία των Ρομά.

Κατά την περίοδο του COVID-19, τα Παραρτήματα Ρομά έκαναν μαζικές ενημερώσεις για πρόληψη και μέτρα προφύλαξης (Στο πλαίσιο των μέτρων περιορισμού της διάδοσης της Covid-19, η Γενική Γραμματεία Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Καταπολέμησης της Φτώχειας, σε συνεργασία με τη Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας, επεσήμανε την ανάγκη λήψης κατεπειγόντων μέτρων για τους καταυλισμούς τύπου 1 και 2 με σκοπό την ανάσχεση της νόσου Covid-19 σε πληθυσμούς Ρομά. Κατόπιν εισήγησης της Γενικής Γραμματείας Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Καταπολέμησης της Φτώχειας, το Υπουργείο Εσωτερικών ενέκρινε έκτακτες χρηματοδοτήσεις συνολικού Π/Υ 2.485.000€ σε 106 δήμους και μία περιφέρεια της χώρας, για προμήθειες υγειονομικού υλικού, καθώς και λοιπών υπηρεσιών (ενημέρωση, απολύμανση, παροχή πόσιμου νερού) στο πλαίσιο της λήψης μέτρων αποφυγής και διάδοσης της Covid-19 σε οικισμούς και καταυλισμούς Ρομά. Κατόπιν σχετικής έγγραφης επικοινωνίας και παρακολούθησης του ζητήματος εκ μέρους της Γενικής Γραμματείας Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Καταπολέμησης της Φτώχειας εκτιμάται ότι το 80% περίπου των χρηματοδοτούμενων Δήμων προέβησαν σε σχετικές προληπτικές ενέργειες. Επιπλέον, λόγω των έκτακτων συνθηκών, στο πλαίσιο των μέτρων για την ανάσχεση της εξάπλωσης της νόσου Covid -19, σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας και

⁴ Εθνικό Σχέδιο Δράσης Δημόσιας Υγείας 2021-2025/ΕΘΝΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΥΡΟΣ ΔΟΞΙΑΔΗΣ

Ορησκευμάτων, επισημάνθηκε η ανάγκη χορήγησης του κατάλληλου τεχνολογικού εξοπλισμού (tablet, wi-fi, κλπ) για τη συμμετοχή μαθητών Ρομά στην εξ αποστάσεως διδασκαλία (τηλεκπαίδευση), έτσι ώστε να διασφαλιστεί η ισότιμη πρόσβαση στην εκπαιδευτική διαδικασία όλων των μαθητών που φοιτούν στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Τέλος, στο πλαίσιο της Εθνικής Εκστρατείας Εμβολιασμού κατά της Covid-19, υλοποιήθηκε δράση εμβολιασμού των Ρομά που διαβιούν σε καταυλισμούς/οικισμούς. Ειδικότερα, η Γενική Γραμματεία Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Καταπολέμησης της Φτώχειας, σε συνεργασία με την Γενική Γραμματεία Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας του Υπουργείου Υγείας, τον Εθνικό Οργανισμό Δημόσιας Υγείας (ΕΟΔΥ), καθώς και με την υποστήριξη των Παραρτημάτων Ρομά των Κέντρων Κοινότητας και τη συνδρομή οργανώσεων της Κοινωνίας των Πολιτών, σχεδίασε, οργάνωσε και υλοποιεί σχέδιο δράσης με στόχο το συντονισμό, την ενημέρωση και τον εμβολιασμό των πληθυσμών Ρομά, λαμβάνοντας υπόψη τα ιδιαίτερα κοινωνικά χαρακτηριστικά και την ευαλωτότητα της εν λόγω ομάδας).

Επιπροσθέτως, υπήρξε διανομή υγειονομικού υλικού, τροφίμων από Κοινωνικό Παντοπωλείο, καθώς επίσης και Συσσιτίου για τις ευάλωτες ομάδες. Η παρουσία του Διαμεσολαβητή ήταν καθημερινή. Οι καταυλισμοί και οι εξωτερικοί χώροι καθαρίζονταν λεπτομερώς. Τέλος, υπήρχε δημιουργία ηλεκτρονικού αρχείου και συνταγογράφηση για αγορά και προμήθεια φαρμάκων.

2. Αναλφαβητισμός και εκπαίδευση των πληθυσμών Ρομά

Οι Ρομά αποτελούν μία ιδιαίτερη, ευάλωτη και ευπαθή κοινωνική ομάδα. Η βασικότερη αιτία που εμποδίζει την ένταξή τους στο κοινωνικό σύνολο θεωρείται αναμφίβολα, ο αναλφαβητισμός και η σχολική διαρροή. Από νωρίς, οι Ρομά εγκαταλείπουν το σχολείο και παντρεύονται. Αυτό βέβαια, έχει κάπως διαφοροποιηθεί τα τελευταία χρόνια, μιας και είναι απαραίτητο να φοιτούν στην υποχρεωτική εκπαίδευση.

Βασική προϋπόθεση για την χορήγηση επιδομάτων και κυρίως του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος (Ε.Ε.Ε.) είναι να έχουν ολοκληρώσει τουλάχιστον όλες τις τάξεις του Δημοτικού. Δυστυχώς, μέσα από τα Τοπικά Σχέδια Δράσης, διαπιστώνουμε ότι οι Ρομά έχουν υψηλά ποσοστά ανεργίας που εντοπίζονται κυρίως στις γυναίκες. Αυτό ενισχύει, τον κοινωνικό αποκλεισμό τους και την ένταξή τους σε κάποια κατάλληλη εργασία.

Η εκπαίδευση βασικό πυλώνα για την ενσωμάτωση των Ρομά. Γενικότερα, τα Στελέχη των Παραρτημάτων έχουν επικοινωνία και συνεργασία με ΣΔΕ, ΕΠΑΛ και σχολεία γενικής εκπαίδευσης. Υπάρχουν χαμηλά τυπικά προσόντα και αδυναμία γραφής και ανάγνωσης. Άλλο μεγάλο πρόβλημα είναι η έλλειψη εξειδίκευσης, η έλλειψη γνώσεων και η έλλειψη εκμάθησης κάποιας τέχνης. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, να εμποδίζεται η ομαλή πρόσβαση και η εύρεση κατάλληλης εργασίας. Η έλλειψη επίσης κοινωνικού και οικονομικού κεφαλαίου,

δεν βοηθάει. Υπάρχουν πολλές μαθησιακές δυσκολίες, οι οποίες αν δεν διαγνωστούν έγκαιρα και άμεσα, εμποδίζουν το έργο της γνώσης και της εκπαίδευσης. Παράλληλα με αυτό, παρατηρείται ότι οι μαθητές Ρομά έχουν πολύ χαμηλές προσδοκίες.

Κατά την περίοδο του COVID-19, τα Παραρτήματα Ρομά παρείχαν συμβουλευτική στήριξη στους γονείς Ρομά και ήταν σε συχνή επικοινωνία με τις διάφορες σχολικές μονάδες. Παρείχαν πλήρη ενημέρωση και πληροφόρηση γύρω από τα μέτρα πρόληψης και προστασίας από τον COVID-19. Υπήρχε έντυπο υλικό για διανομή και έγιναν αρκετές δράσεις ψυχοπαιδαγωγικού χαρακτήρα για ανάταση και ενδυνάμωση. Σημαντική ήταν και η διαμεσολάβηση που έλαβε χώρα στα σχολεία, καθ' όλη την διάρκεια της περιόδου του COVID-19 και οι τάξεις στήριξης (τάξεις ΖΕΠ). Επιπλέον, δημιουργήθηκαν τάξεις με κατάλληλο εξοπλισμό (Η/Υ, tablet) για την υλοποίηση και διενέργεια των μαθημάτων τηλεεκπαίδευσης (Πολλοί Ρομά έχουν χαμηλό εισόδημα, το οποίο στη συντριπτική πλειοψηφία είναι πολύ κάτω από το όριο της φτώχειας. Στην πλειονότητα τους είναι ωφελούμενοι του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος. Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα (ΕΕΕ) αποτελεί εμβληματικού χαρακτήρα παρέμβαση στην κοινωνική προστασία και τη θέσπιση κοινωνικών δικαιωμάτων, με στόχο την ενδυνάμωση και την υποστήριξη των οικονομικά αδύναμων. Στο πλαίσιο της νέας Εθνικής Στρατηγικής για την Κοινωνική Ένταξη και Μείωση της Φτώχειας 2021-2027, το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων έχει θέσει το στόχο 20.000 δικαιούχοι του ΕΕΕ κατ' έτος, πέραν της οικονομικής ενίσχυσης (πρώτος πυλώνας) να λαμβάνουν συμπληρωματικές κοινωνικές υπηρεσίες και αγαθά (δεύτερος πυλώνας) και δράσεις ενεργοποίησης και ένταξης στην αγορά εργασίας μέσω του ΟΑΕΔ (τρίτος πυλώνας). Οι «Υπηρεσίες 2ου πυλώνα» στο πλαίσιο συνεδρίας στην Κοινωνική Υπηρεσία του δήμου ή στο Κέντρο Κοινότητας περιλαμβάνουν, αρχικά, ενημέρωση και εκτίμηση των αναγκών και διασύνδεση με προγράμματα που καλύπτουν τις εξειδικευμένες ανάγκες του ατόμου/νοικοκυριού, π.χ. Επίδομα Στέγασης, υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής στήριξης, νομική συνδρομή, εξειδικευμένες υπηρεσίες για παιδιά, ΑμεΑ, κλπ. Επιπλέον, στο πλαίσιο των υπηρεσιών του 3ου πυλώνα, δημιουργείται Ατομικό Σχέδιο Δράσης κατόπιν συνέντευξης του ωφελούμενου με Εργασιακό Σύμβουλο του ΟΑΕΔ. Μετά την κατάρτιση του ΑΣΔ, ο ωφελούμενος θα μπορεί δυναμικά να παραπεμφθεί σε υφιστάμενες δράσεις κατάρτισης/απασχόλησης. Οι δράσεις απευθύνονται σε δικαιούχους του ΕΕΕ ηλικίας 20-60 ετών οι οποίοι είναι εγγεγραμμένοι άνεργοι και οι οποίοι, εφόσον κληθούν είναι υποχρεωτικό να συμμετάσχουν στις δράσεις αυτές μέχρι το τέλος του επόμενου μήνα από το μήνα έγκρισης της αίτησης (για χορήγηση ΕΕΕ). Παρακολουθείται η ανταπόκριση των ωφελούμενων μέσω των μηνιαίων διασταυρώσεων που πραγματοποιούνται για την έκδοση αρχείου πληρωμής, ενώ ελέγχεται και η εκπλήρωση της υποχρέωσης κατάρτισης του Ατομικού Σχεδίου Δράσης (ΑΣΔ). Με την ισοβαρή υλοποίηση των αλληλένδετων τριών πυλώνων του ΕΕΕ εξασφαλίζεται η ολοκληρωμένη στήριξη στους πιο ευάλωτους και η υποστήριξη της σταδιακής εξόδου από αυτό μέσω κινήτρων για την ένταξή τους στον κοινωνικό ιστό και την αγορά εργασίας. «ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΙΣΟΤΙΜΗΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΤΩΝ ΡΟΜΑ ΣΕ

ΒΑΣΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΑΙ ΑΓΑΘΑ (εκπαίδευση, απασχόληση, υγεία, κοινωνική φροντίδα και στέγαση).

3. Απασχόληση και εύρεση εργασίας των πληθυσμών Ρομά

Ένα μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού Ρομά απασχολούνται ως πλανόδιοι μικροπωλητές (ανακύκλωση αντικειμένων-γυρολόγοι), άλλοι είναι πωλητές διαφόρων ειδών σε λαϊκές αγορές και άλλοι σε πανηγύρια. Οι περισσότεροι όμως, δεν διαθέτουν νόμιμες επαγγελματικές άδειες απασχόλησης με το εμπόριο και τους πάγκους λαϊκών αγορών. Πολλοί Ρομά απασχολούνται επιπλέον σε Προγράμματα Κοινωφελούς Εργασίας των Δήμων (8μηνα) που αφορούν κυρίως τομείς καθαριότητας και πρασίνου.

Άλλοι πάλι, εργάζονται σε εποχικές εργασίες, όπως επί παραδείγματι ο τουρισμός το καλοκαίρι και οι διάφορες αγροτικές εργασίες. Πρόκειται όμως για κάποιου είδους περιστασιακή απασχόληση, η οποία δε λύνει το πρόβλημα, μιας και δεν αποτελεί μόνιμη μορφή εργασίας. Ένα ποσοστό Ρομά καταφεύγει επίσης σε παραβατική συμπεριφορά (μικροκλοπές, ρευματοκλοπές κ.α.) και συχνά σε επαιτεία (ακόμη και τα παιδιά).

Λόγω του αναλφαβητισμού, των χαμηλών τυπικών προσόντων και την έλλειψη εξειδίκευσης και δεξιοτήτων οι Ρομά δυσκολεύονται να ενταχθούν, αλλά και να παραμείνουν σε κάποια εργασία. Σε ορισμένες όμως περιοχές, οι Ρομά δραστηριοποιούνται ως έμποροι και επιχειρηματίες, όπως για παράδειγμα στην περιοχή της Αγίας Βαρβάρας. Εκεί διατηρούν τις δικές τους επιχειρήσεις και τα δικά τους μαγαζιά.

Άλλοι Ρομά πάλι, απασχολούνται ως υπάλληλοι σε αποθήκες, σε αποσκευές αλλά και ως εργάτες.

Κάποιοι Ρομά είναι τραγουδιστές ή οργανοπαίκτες σε πανηγύρια. Ορισμένες ΚΟΙΝΣΕΠ σε σύμπραξη με το κράτος και με διάφορα προγράμματα, προσλαμβάνουν άτομα Ρομά. Υπάρχει όμως μεγάλη ανεργία στους Ρομά γενικότερα, και αυτό αυξάνει την επιδοματική πολιτική, μιας και κάποια επαγγέλματα που παραδοσιακά έκαναν, έχουν εκλείψει ή τείνουν να εξαφανιστούν (οικοδομή).

Ο COVID-19 επιδείνωσε τη συγκεκριμένη κατάσταση, αφού οι Ρομά δε μπορούσαν να κυκλοφορήσουν και να μετακινηθούν ελεύθερα από περιοχή σε περιοχή. Οι συμβάσεις ορισμένου χρόνου δυστυχώς, δεν λύνουν το πρόβλημα, παρά μόνο για λίγο διάστημα, όπως δηλώνει και ο ίδιος ο όρος (Στο πλαίσιο των μέτρων περιορισμού της διάδοσης της Covid-19, η Γενική Γραμματεία Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Καταπολέμησης της Φτώχειας, σε συνεργασία με τη Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας, επεσήμανε την ανάγκη λήψης κατεπειγόντων μέτρων για τους καταυλισμούς τύπου 1 και 2 με σκοπό την ανάσχεση της νόσου Covid-19 σε πληθυσμούς Ρομά. Κατόπιν εισήγησης της Γενικής Γραμματείας Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Καταπολέμησης της Φτώχειας, το Υπουργείο Εσωτερικών

ενέκρινε έκτακτες χρηματοδοτήσεις συνολικού Π/Υ 2.485.000€ σε 106 δήμους και μία περιφέρεια της χώρας, για προμήθειες υγειονομικού υλικού, καθώς και λοιπών υπηρεσιών (ενημέρωση, απολύμανση, παροχή πόσιμου νερού) στο πλαίσιο της λήψης μέτρων αποφυγής και διάδοσης της Covid-19 σε οικισμούς και καταυλισμούς Ρομά. Κατόπιν σχετικής έγγραφης επικοινωνίας και παρακολούθησης του ζητήματος εκ μέρους της Γενικής Γραμματείας Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Καταπολέμησης της Φτώχειας εκτιμάται ότι το 80% περίπου των χρηματοδοτούμενων Δήμων προέβησαν σε σχετικές προληπτικές ενέργειες. Επιπλέον, λόγω των έκτακτων συνθηκών στο πλαίσιο των μέτρων για την ανάσχεση της εξάπλωσης της νόσου Covid -19, σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, επισημάνθηκε η ανάγκη χορήγησης του κατάλληλου τεχνολογικού εξοπλισμού (tablet, wi-fi, κλπ) για τη συμμετοχή μαθητών Ρομά στην εξ αποστάσεως διδασκαλία (τηλεκπαίδευση), έτσι ώστε να διασφαλιστεί η ισότιμη πρόσβαση στην εκπαιδευτική διαδικασία όλων των μαθητών που φοιτούν στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Τέλος, στο πλαίσιο της Εθνικής Εκστρατείας Εμβολιασμού κατά της Covid-19, υλοποιήθηκε δράση εμβολιασμού των Ρομά που διαβιούν σε καταυλισμούς/οικισμούς. Ειδικότερα, η Γενική Γραμματεία Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Καταπολέμησης της Φτώχειας, σε συνεργασία με την Γενική Γραμματεία Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας του Υπουργείου Υγείας, τον Εθνικό Οργανισμό Δημόσιας Υγείας (ΕΟΔΥ), καθώς και με την υποστήριξη των Παραρτημάτων Ρομά των Κέντρων Κοινότητας και τη συνδρομή οργανώσεων της Κοινωνίας των Πολιτών, σχεδίασε, οργάνωσε και υλοποιεί σχέδιο δράσης με στόχο το συντονισμό, την ενημέρωση και τον εμβολιασμό των πληθυσμών Ρομά, λαμβάνοντας υπόψη τα ιδιαίτερα κοινωνικά χαρακτηριστικά και την ευαλωτότητα της εν λόγω ομάδας).

Είναι απαραίτητο να δοθούν κίνητρα επαγγελματικής-τεχνικής εξειδίκευσης στον συγκεκριμένο πληθυσμό, καθώς και ευκαιρίες απασχόλησης, όπως προκηρύξεις με αυξημένη μοριοδότηση.

4. Στέγαση και συνθήκες διαβίωσης των πληθυσμών Ρομά

Σύμφωνα με την Καταγραφή Οικισμών και πληθυσμού Ρομά 2021 σε εθνικό επίπεδο, τα πορίσματα σχετικά με την στέγαση και τις συνθήκες διαβίωσης είναι τα παρακάτω:

- Οικισμοί Τύπου I: «Άκρως υποβαθμισμένες περιοχές»: Καλύβια, παραπήγματα και απουσία βασικών υποδομών
- Οικισμοί Τύπου II: «Μικτός καταυλισμός»: Σπίτια με πρόχειρες κατασκευές (παραπήγματα, σκηνές, τσαντέρια, λυόμενες κατασκευές/container) με σταθερή συνήθως χρήση και μερική υποδομή (ύδρευσης, ηλεκτροδότησης και οδοποιίας) στις παρυφές κατοικημένης περιοχής

- Οικισμοί Τύπου III: «Γειτονιά»: Γειτονιά, συνήθως σε υποβαθμισμένες περιοχές του αστικού ιστού (κυρίως σπίτια, κανονική οικοδομή-διαμερίσματα, μονοκατοικίες και κάποιες λυόμενες κατασκευές/container)
- Οικισμοί Τύπου IV: Διάσπαρτα: Διαβίωση εκτός οικισμών

Στις περισσότερες περιοχές, έχουμε να διαχειριστούμε μετακινούμενο πληθυσμό Ρομά. Αρκετοί φεύγουν από τους καταυλισμούς και αναζητούν την τύχη τους σε ενοικιαζόμενες κατοικίες³⁷. Οι περιπτώσεις αυτές, δικαιούνται το επίδομα στέγασης και υποχρεούνται να τακτοποιούν και να ρυθμίζουν τις οικονομικές τους υποχρεώσεις (λογαριασμοί ΔΕΚΟ, καταβολή ενοικίου κοκ.).

Υπάρχουν, μερικές φορές, ορισμένες διευκολύνσεις και μικρές απαλλαγές ως προς το ανωτέρω κομμάτι. Συχνά, οι πληθυσμοί Ρομά καταπατούν δημόσιες ή ιδιωτικές εκτάσεις γης. Εκεί, έχουν δημιουργήσει «τις δικές τους γειτονιές», όπου διαμένουν σε καταυλισμούς με σκηνές, παραπήγματα ή λυόμενα, όπως προαναφέραμε.

Οι συγκεκριμένοι πληθυσμοί, έρχονται αντιμέτωποι με τους κανόνες και την νοοτροπία που οι ίδιοι δημιουργούν. Πολλές φορές, παρατηρούμε στους καταυλισμούς, ανυπαρξία βασικού δικτύου οδοποιίας και δημοτικού φωτισμού. Επιπρόσθετα, λείπουν πεζοδρόμια και κοινόχρηστοι χώροι άθλησης και ψυχαγωγίας (παιδικές χαρές). Γενικότερα, οι περιοχές, όπου διαμένουν οι Ρομά είναι συχνά υποβαθμισμένες. Οι συνθήκες υγιεινής, καθαριότητας και προσωπικής φροντίδας⁵, ιδίως στους καταυλισμούς, χρήζουν επίσης σημαντικής βελτίωσης, όπως έχουμε προαναφέρει.

Η βασική τυπολογία των περιοχών διαμονής των πληθυσμών Ρομά με βάση την «Καταγραφή Οικισμών και Πληθυσμού Ρομά σε εθνικό επίπεδο κατά το έτος 2021», επεξηγείται στον παρακάτω Πίνακα.

Πίνακας 4: Βασική τυπολογία περιοχών διαμονής Πληθυσμών Ρομά ανά την Περιφέρεια Αττικής

⁵ Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα των Φύλων 2021-2025

Περιοχές Διαβίωσης και Οικισμοί	Δήμοι που έχουν Παραρτήματα και Πληθυσμούς Ρομά ανά την Περιφέρεια Αττικής (Δήμος Αγίας Βαρβάρας, Αθηναίων, Ασπροπύργου, Αχαρνών/Μενίδι, Ιλίου/Νέα Λιόσια, Κερατσινίου-Δραπετσώνας/Δραπετσώνα, Μεγαρέων, Σπάτων-Αρτέμιδος/Αρτέμιδα-Λούτσα, Φυλής/Ανω Λιόσια & Χαλανδρίου)
Οικισμοί Τύπου I: «Άκρως Υποβαθμισμένες Περιοχές» Συνθήκες διαβίωσης μη αποδεκτές με καλύβια, παραπήγματα και απουσία βασικών υποδομών	77
Οικισμοί Τύπου II: «Μικτός Καταυλισμός» Ανάμειξη σπιτιών με πρόχειρες κατασκευές (παραπήγματα, σκηνές /τσαντίρια, λυόμενες κατασκευές-container- με μόνιμη, συνήθως χρήση και μερική υποδομή (ύδρευσης, ηλεκτροδότησης, οδοποιίας), συχνά στις παρυφές κατοικημένης περιοχής	122
Οικισμοί Τύπου III «Γειτονιά» «Γειτονιά» σε μόνιμη χρήση, συχνά σε υποβαθμισμένες περιοχές του Αστικού Ιστού (κυρίως σπίτια, κανονική οικοδομή/διαμερίσματα ή μονοκατοικίες, καθώς και κάποιες λυόμενες κατασκευές-container-	67
«Διάσπαρτα» Διαβίωση εκτός Οικισμών	196
Σύνολο Περιοχών Διαβίωσης	462
Συνολικός Πληθυσμός Ρομά	117.495

Πηγή: Τοπικά Σχέδια Δράσης της Περιφέρειας Αττικής

Πιο συγκεκριμένα, όσον αφορά την στέγαση των πληθυσμών Ρομά (οικισμοί), παρακάτω επισυνάπτεται Πίνακας που περιλαμβάνει ανάλυση με αριθμητικά δεδομένα στην Περιφέρεια Αττικής.

Πίνακας 5: Αριθμητικά Δεδομένα Πληθυσμών Ρομά ανά Παράρτημα Ρομά Περιφέρειας Αττικής

Δήμοι	Δήμος Αγίας Βαρβάρας	Δήμος Αθηναίων	Δήμος Ασπροπύργου	Δήμος Αχαρνών	Δήμος Ιλίου	Δήμος Κερατσινίου-Δραπετσώνας	Δήμος Μεγαρέων	Δήμος Σπάτων-Αρτέμιδος	Δήμος Φυλής	Δήμος Χαλανδρίου
Συνολικός Πληθυσμός Δήμου (Αριθμός)	26.759	637.000	31.540	108.130	65.496 Νόμιμοι & 83.523 Μόνιμοι κάτοικοι	89.386	38.046	34.053	48.255	77.118
Συνολικός Πληθυσμός Ρομά στο Δήμο (Αριθμός)	3.200	3.000	2.009 άτομα είναι ωφελούμενοι της Κοινωνικής Υπηρεσίας. (Όμως εκτιμάται ότι ο συνολικός πληθυσμός Ρομά είναι πλέον των 4.000 ατόμων)	4.890	1.870	426	1.393	354	7.188	436
Ποσοστιαία Αναλογία Πληθυσμού Ρομά με το Γενικό Πληθυσμό (%)	12%	4,7%	12% περίπου	4,52%		3,8%	3,66%	1,2%	14,9%	0,56%
Συνολικός Αριθμός Περιοχών Διαμονής (Αριθμός)			3	5 καταυλισμοί		4	1	5	5	

Δήμοι	Δήμος Αγίας Βαρβάρας	Δήμος Αθηναίων	Δήμος Ασπροπύργου	Δήμος Αχαρνών	Δήμος Ιλίου	Δήμος Κερατσινίου-Δραπετσώνας	Δήμος Μεγαρέων	Δήμος Σπάτων-Αρτέμιδος	Δήμος Φυλής	Δήμος Χαλανδρίου
Σύνολο Καταυλισμών Τύπου I (Αριθμός)	50 άτομα		1	1 καταυλισμός		1 (μετακινούμενοι)		1	4	1
Σύνολο Καταυλισμών Τύπου II (Αριθμός)			1	4 καταυλισμοί			1	1		
Σύνολο Καταυλισμών Τύπου III (Αριθμός)			1			2 (ο πρώτος καταυλισμός αφορά νοικοκυριά ενσωματωμένα στον Αστικό Ιστό του Δήμου μας και ο δεύτερος αφορά άτομα & οικογένειες που έχουν εγκατασταθεί στον οικισμό-κοντέινερ)		3		1
Υπάρχουν Ρομά από άλλες χώρες (εκτίμηση και Χώρες Προέλευσης)	150 άτομα (κατ' εκτίμηση Αλβανικής Καταγωγής)	1000 (κατ' εκτίμηση)	Αλβανία, Βουλγαρία, Ρουμανία (είναι πλέον των 250 ατόμων)	Ρουμανία, Αλβανία	Αλβανία, Βουλγαρία, Ρωσία	20 άτομα (κατ' εκτίμηση Αλβανικής Καταγωγής)	ΌΧΙ			6 άτομα (Αλβανικής Καταγωγής)

Πηγή: Τοπικά Σχέδια Δράσης Δήμων με πληθυσμούς Ρομά στην Περιφέρεια Αττική

Ενότητα 7^η : Στόχοι υλοποιημένων και επικείμενων παρεμβάσεων, δράσεων και πολιτικών αναφορικά με τους πληθυσμούς Ρομά

Υπάρχουν διάφορες πολιτικές που ασκούνται κατά καιρούς αναφορικά με τους πληθυσμούς αυτούς και πολιτικές που πρόκειται να εφαρμοστούν μακροπρόθεσμα. Στόχοι είναι:

- ✚ Η απομάκρυνση στερεοτύπων, προκαταλήψεων και φαινομένων ρατσισμού και αντιτσιγγανισμού
- ✚ Η εξάλειψη φαινομένων και εκρήξεων βίας και παραβατικότητας
- ✚ Η καταπολέμηση της περιθωριοποίησης, της απομόνωσης και του κοινωνικού αποκλεισμού
- ✚ Η ίση μεταχείριση, η ισότητα και η δίκαιη αντιμετώπιση σε όλα τα επίπεδα
- ✚ Η άσκηση των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των Ρομά
- ✚ Η ελεύθερη πρόσβαση σε παρεχόμενες υπηρεσίες και αγαθά
- ✚ Η ένταξη και η επιτυχής ενσωμάτωση στον γενικό πληθυσμό και στο κοινωνικό σύνολο
- ✚ Οι κατάλληλες συνθήκες διαβίωσης (σπίτια, καταυλισμοί κοκ.) και οι σωστές συνθήκες υγιεινής
- ✚ Η μείωση της ανεργίας και η ύπαρξη οποιασδήποτε μορφής απασχόλησης και εργασίας (ευέλικτη, περιστασιακή, εκ περιτροπής, κοινωφελής κοκ.), κυρίως όμως σταθερής εργασίας
- ✚ Ο περιορισμός του αναλφαριθμητισμού και της σχολικής διαρροής και απομάκρυνσης
- ✚ Η ενίσχυση κοινωνικών και ψηφιακών δεξιοτήτων (Άξονας: Απασχόληση, δεξιότητες και κοινωνική συνοχή/Αύξηση της πρόσβασης σε αποτελεσματικές και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικές πολιτικές)
- ✚ Η παρότρυνση για πρόληψη, έλεγχο, εξετάσεις και check-up, όσον αφορά το κομμάτι της υγείας
- ✚ Η ενθάρρυνση για εμβολιασμό ενηλίκων και παιδιών προς αποφυγή διαφόρων ασθενειών/νοσημάτων
- ✚ Η εύκολη πρόσβαση και η διευκόλυνση ΑμεΑ Ρομά (Περιλαμβάνει Δράσεις εξειδικευμένης έγκαιρης διάγνωσης της παιδικής αναπηρίας (π.χ. με νοητική αναπηρία ή και με διαταραχές αυτιστικού φάσματος) σε οικογένειες -μητέρες χαμηλών εισοδημάτων-Πρώιμη Παρέμβαση για Παιδιά με Αναπηρία-Υποστήριξη της Κοινωνικής Ένταξης παιδιών με Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος)
- ✚ Η αλλαγή και η βελτίωση κάποιων αντιλήψεων και θεσμών που διέπουν τις οικογένειες Ρομά (π.χ. γάμος σε πολύ μικρή ηλικία)
- ✚ Η διεκπεραίωση και η τακτοποίηση αστικοδημοτικών θεμάτων (ΑΜΚΑ, ΑΦΜ, ταυτότητες κ.α.)

Οι ορθές και κατάλληλες παρεμβάσεις έχουν ως σκοπό να αλλάξουν και να βελτιώσουν την υφιστάμενη κοινωνικοοικονομική κατάσταση και τις υπάρχουσες συνθήκες διαβίωσης των κοινοτήτων Ρομά. Σ' αυτό συμβάλλει η συστηματική χαρτογράφηση και η διερεύνηση των αδυναμιών, των ελλείψεων, αλλά και των αναγκών που έχουν οι Ρομά.

Το μεγάλο στοίχημα όμως, είναι να μεριμνήσουν οι αρμόδιοι φορείς και τα κατάλληλα πρόσωπα και όργανα, ώστε να αναλάβουν δράση σε εθνικό, τοπικό και περιφερειακό επίπεδο.

Ενότητα 8^η : Υλοποιημένες και επικείμενες Δράσεις των Παραρτημάτων Ρομά

Οι Δράσεις που έχουν υλοποιηθεί καθώς και οι επικείμενες Δράσεις των Παραρτημάτων Ρομά, αποτυπώνονται στον παρακάτω Πίνακα.

Πίνακας 6: Πίνακας Ομαδοποίησης Δράσεων/Προτεινόμενων Δράσεων και Αξόνων των Τοπικών Σχεδίων Δράσης Παραρτημάτων Ρομά της Περιφέρειας Αττικής

	ΥΓΕΙΑ	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	ΣΤΕΓΑΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΒΙΩΣΗ
ΔΡΑΣΕΙΣ	Παροχή υπηρεσιών Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας	Διάφορες πολιτιστικές, εμπυχωτικές και εκπαιδευτικές δράσεις και δραστηριότητες (εργαστήρια ζωγραφικής, θεατρικές παραστάσεις, κινηματογράφος, μουσεία, κατασκηνώσεις κ.α.)	Βοήθεια ως προς την εύρεση εργασίας και ενημέρωση για διαθέσιμες και κενές θέσεις εργασίας	Δράσεις παροχής ειδών πρώτης ανάγκης (παροχή ειδών διατροφής, καθαριότητας, ειδών φαρμακείου, φαρμάκων, ένδυσης και υπόδυσης) για την αντιμετώπιση της φτώχειας σε οικογένειες Ρομά
	Συμβουλευτική σε θέματα οικογενειακού προγραμματισμού (αντισύλληψη, σεξουαλική διαπαιδαγώγηση, υγειονομική φροντίδα παιδιών κ.α.)	Εγγραφές στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση	Βοήθεια ως προς την σύνταξη των Βιογραφικών Σημειωμάτων	Κατασκευή σημαντικών έργων υποδομής (βασικό οδικό δίκτυο, φωτισμός, πεζοδρόμια) και κοινόχρηστοι χώροι αναψυχής (χώροι άθλησης, παιδικές χαρές κοκ.)
	Παροχή υπηρεσιών και περίθαλψη για την φροντίδα και προστασία της μητρότητας (παρακολούθηση εγκύων, θηλασμός, σίτιση βρέφους κοκ.)	Παρεμβάσεις με στόχο την μείωση της σχολικής διαρροής και την εγκατάλειψη του σχολείου πριν την ολοκλήρωση της υποχρεωτικής φοίτησης	Πρώθηση για απασχόληση και εύρεση εργασίας των δικαιούχων του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος (παραπομπή στις εκάστοτε ΔΥΠΑ)	Στήριξη και διευκολύνσεις σε νοικοκυριά που βρίσκονται σε ενεργειακή φτώχεια (επανασύνδεση ρεύματος και νερού, λήψη ιστορικού και εξατομικευμένη καταγραφή περιπτώσεων, ρύθμιση δόσεων κ.α.)
ΔΡΑΣΕΙΣ	Εμβολιασμός, ιδιαιτέρως παιδιών Ρομά με το Πρόγραμμα «Υγεία για Όλους»	Συμβουλευτική και στήριξη των γονέων Ρομά για την υποχρεωτική φοίτηση και την παραμονή των παιδιών τους στο σχολείο, αλλά συμβουλευτική στήριξη και των παιδιών Ρομά	Συμβουλευτική για Συνεντεύξεις με πιθανούς εργοδότες και σύνταξη συστατικής επιστολής	Συνεργασία με την Ειδική Γραμματεία Κοινωνικής Ένταξης Ρομά με το Υπουργείο Ενέργειας και Περιβάλλοντος, την ΔΕΗ, την ΔΕΔΔΗΕ και την ΕΥΔΑΠ, όσον αφορά την ενεργειακή φτώχεια
	Διασύνδεση με Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας	Τμήματα μαθησιακής στήριξης παιδιών Ρομά που φοιτούν στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση	Ενημέρωση για Προγράμματα Επαγγελματικής Κατάρτισης και προσπάθεια συμμετοχής άνεργων Ρομά σ' αυτά	Συνεργασία με εκπροσώπους του «Συνήγορου του Παιδιού» για πλήρη ενημέρωση για τα δικαιώματα του παιδιού ⁴⁵
	Παρεμβάσεις σε θέματα υγείας και προαγωγής της υγείας, όπου κρίνεται απαραίτητο (π.χ. COVID-19)	Τμήματα Ενισχυτικής Διδασκαλίας παιδιών Ρομά που φοιτούν στην Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	Ενημέρωση για Προγράμματα Επαγγελματικής Εμπειρίας και προσπάθεια συμμετοχής άνεργων Ρομά σ' αυτά ⁴⁴	Δωρεάν παροχή νομικής συμβουλευτικής με στόχο εξατομικευμένες παρεμβάσεις σε οικογένειες με ανήλικα τέκνα
	Συμβουλευτική και Προληπτικός Γυναικολογικός έλεγχος γυναικών Ρομά (τεστ ΠΑΠ, μαστογραφίες κ.α.)	Συμβουλευτική και στήριξη ενηλίκων Ρομά, όσον αφορά θέματα εκπαίδευσης (π.χ. Απολυτήριο Δημοτικού, φοίτηση σε ΣΔΕ, ΕΠΑΛ κοκ.)	Ενημερωτικές Δράσεις αναφορικά με το κομμάτι της απασχόλησης με ιδιαίτερη έμφαση στις ευπαθείς ομάδες	Οικονομικά βοηθήματα και επιδόματα και δράσεις ενημέρωσης αναφορικά με την επίσημη κρατική επιδοματική πολιτική (επιδόματα γέννησης, ανασφάλιστων υπερηλίκων-ΟΓΑ, στέγασης, προνοιακά, αναπηρικά,

ΔΡΑΣΕΙΣ				έκτακτες οικονομικές ενισχύσεις κοκ.)
	Παραπομπή σε ανάλογες Δομές για τις ευπαθείς κοινωνικά ομάδες (ηλικιωμένοι, άτομα με αναπηρία, άτομα με προβλήματα ψυχικής υγείας, άτομα με προβλήματα ουσιών, άτομα που είναι θύματα κακοποίησης κ.α.)	ΚΔΒΜ με Τμήμα: Τσιγγάνοι-Γλωσσικές Δεξιότητες I	Ενημερωτικές Δράσεις για την Κοινωνική Επιχειρηματικότητα	Διασύνδεση, αλληλεπίδραση και συνεργασία με Φορείς Δημόσιους, όπως ΔΥΠΑ, ΚΕΠ, Αστυνομία, Εφορία, Σχολεία κοκ.
	Καμπάνιες ενημέρωσης με έμφαση στην πρόληψη και την θεραπεία από την χρήση ουσιών, την κατανάλωση αλκοόλ κ.α.	Δράσεις Ψυχοπαιδαγωγικού χαρακτήρα	Ενημερωτικές Δράσεις για την ίδρυση και λειτουργία ΚΟΙΝΣΕΠ Ένταξης ή και/Παραγωγικού χαρακτήρα ⁴⁸	Ύπαρξη Διαμεσολαβητών στη κοινότητα
	Έμφαση στην πρόσπιση και προστασία της σωματικής και ψυχικής ευημερίας των γυναικών. Ενδυνάμωση και στήριξη των γυναικών και κοριτσιών που έχουν πέσει θύματα ενδοοικογενειακής βίας ⁴⁶	Σχολές Γονέων	Ενημέρωση για τις διαδικασίες δημιουργίας και λειτουργίας επιχείρησης και στήριξη ιδιαίτερα των νέων ελεύθερων επαγγελματιών ηλικίας 20-44 ετών	Οικιστική αποκατάσταση, όπου αυτό είναι αναγκαίο
	Συμβουλευτική και ψυχοθεραπευτική υποστήριξη Ρομά με προβλήματα ψυχικής υγείας (άγχος, κατάθλιψη, τραύμα) με ατομικές και ομαδικές/οικογενειακές συναντήσεις	Σεμινάρια κατάρτισης, ευαισθητοποίησης και ενδυνάμωσης εκπαιδευτικών πάνω σε ζητήματα Διαπολιτισμικότητας και άλλες θεματικές	Πληροφόρηση για πηγές χρηματοδότησης, προγράμματα ανάπτυξης και στήριξης της επιχειρηματικότητας	Αποξήλωση παράνομων εγκαταστάσεων, καταυλισμών κοκ.
	Ενημερωτικές καμπάνιες αναφορικά με την ισότητα μεταξύ των δύο φύλων, καταπολέμηση των διακρίσεων, της έμφυλης βίας κοκ.	Καταπολέμηση του Αναλφαβητισμού	Υποδοχή και καταγραφή των πληροφοριών που συνθέτουν το επαγγελματικό προφίλ των Ρομά	Αποκατάσταση παράνομων ηλεκτροκλοπών και υδροληψιών
	Δράσεις πρόληψης και προαγωγής της σωματικής, αλλά και της ψυχικής υγείας (πρόληψη μορφών καρκίνου, κατάθλιψη, διάφορες εξαρτήσεις κοκ.)	Ένταξη παιδιών στους Παιδικούς Σταθμούς και την Προσχολική Εκπαίδευση ⁴⁷	Υποστήριξη στη σωστή συμπλήρωση αιτήσεων πρόσληψης για ιδιωτικό και δημόσιο τομέα	Διανομή ΤΕΒΑ (παροχή τροφίμων και βασικών αγαθών) ⁴⁹
	Πραγματοποίηση προληπτικού ελέγχου υγείας μέσω εξετάσεων σε συνεργασία με εθελοντικούς και κρατικούς Φορείς	Συνεργασία με το ΕΚΠΑ και άλλους Εκπαιδευτικούς Φορείς για έναρξη και συνέχιση της Φοίτησης, με στόχο την μείωση της σχολικής διαρροής και του Αναλφαβητισμού	Νομικές συμβουλές και στήριξη από εξειδικευμένους συμβούλους για θέματα εργασιακά, εκπαιδευτικά, κοινωνικά κ.α.	Ενημέρωση άνεργων ωφελούμενων, προώθηση και στήριξη για συμμετοχή στα προγράμματα κοινωφελούς εργασίας
	Βοήθεια για προγραμματισμό ιατρικών ραντεβού και εξετάσεων	Λειτουργία Κοινωνικού Φροντιστηρίου που παρέχει πρόσθετη μαθησιακή στήριξη σε	Έμφαση ιδιαίτερα στις γυναίκες που λόγω του φύλου και του ρόλου τους στην	Δυνατότητα απασχόλησης σε ΚΟΙΝΣΕΠ στον τομέα καθαριότητας και πρασίνου,

ΔΡΑΣΕΙΣ

	όσα παιδιά προέρχονται από οικογένειες με οικονομικές δυσκολίες	οικογένεια και την κοινότητα, πλήττονται σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό συγκριτικά με τους άντρες από ανεργία, φτώχεια, περιθωριοποίηση, αναλφαβητισμό κοκ.	καθώς επίσης και σε λαϊκές αγορές, φορτοεκφόρτωση κοκ.
Συνεργασία με εθελοντικές Οργανώσεις και Φορείς που στηρίζουν άτομα με αναπηρία, με σκοπό παροχές, προάσπιση ανθρωπίνων δικαιωμάτων, διευκόλυνση της καθημερινότητας των ΑμεΑ κοκ.	Ενίσχυση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης Ενηλίκων	Εργασιακή συμβουλευτική από εργασιακό σύμβουλο για εύρεση κατάλληλης εργασίας και προώθηση στην απασχόληση με βάση το εξατομικευμένο επαγγελματικό προφίλ (Competence Balance)	Επιδότηση ενοικίου και επισκευή κατοικιών
Οδοντιατρική φροντίδα και στοματική υγιεινή των Ρομά	Βοήθεια για συμμετοχή σε επιδοτούμενα εκπαιδευτικά σεμινάρια	Ενίσχυση δεξιοτήτων και κλίσεων, κυρίως ατόμων με χαμηλά τυπικά προσόντα	Στεγαστική αποκατάσταση των Ρομά με αύξηση των ωφελούμενων του Προγράμματος «Στέγαση και Εργασία» του Υπουργείου Εργασίας
Παραπομπές στα Νοσοκομεία, τα Κέντρα Υγείας, τα Δημοτικά Ιατρεία και τις Δομές Ψυχικής Υγείας (ιατρικές οδηγίες, συνταγές, εξετάσεις)	Υποστήριξη, όσον αφορά τις ηλεκτρονικές αιτήσεις για συμμετοχή στις υποτροφίες του ΕΑΠ, στις υποτροφίες μεταπτυχιακών, προπτυχιακών και γενικότερα σε υποτροφίες με έμφαση στις ευάλωτες κοινωνικά ομάδες ⁵¹		Χορήγηση εθνικής σύνταξης και προαιρετική ασφάλιση μακροχρόνια ανέργων για κατοχύρωση συνταξιοδοτικού δικαιώματος
Στην περίοδο του COVID-19 υπήρχε παρακολούθηση συμπτωμάτων και παραπομπή σε νοσοκομεία κοκ.	Δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης για διάφορα θέματα που απασχολούν τις κοινότητες Ρομά		Προσπάθεια ένταξης των Ρομά στον αστικό ιστό σε τοπικό επίπεδο
Στην περίοδο του COVID-19 υπήρχε εξειδικευμένη σχετική ενημέρωση, διανομή υγειονομικού υλικού και τροφίμων, διανομή συσσιτίου και παροχή γευμάτων σε όσους είχαν ανάγκη	Συνεργασία με διάφορους Φορείς, όπως το ΕΚΚΑ, η ΕΕΤΑΑ, το Χαμόγελο του Παιδιού, ΚΕΔΑΣΥ κοκ.		Παροχή συμβουλευτικής, όσον αφορά την τακτοποίηση και διεκπεραίωση των αστικοδημοτικών τους (συνεργασία με νομικό σύμβουλο των Δήμων)
Ενημέρωση, παραπομπή και διασύνδεση ωφελούμενων που αντιμετωπίζουν θέματα υγείας με το Πρόγραμμα «Βοήθεια στο Σπίτι»	Συμμετοχή σε διάφορα προγράμματα στήριξης, ενδυνάμωσης, προστασίας και προάσπισης των Ρομά και των δικαιωμάτων τους (πρόγραμμα REACH, Roma Health Care II, ROM ABC, Just Rom, I Do, Proactive, Eu Roma, Proceed II κ.α.)		Διευκόλυνση και κίνητρα για συμμετοχή και ενεργό δράση στα κοινά και την τοπική κοινωνία

ΔΡΑΣΕΙΣ	Παρακολούθηση υγείας ωφελουμένων με κατ' οίκον επισκέψεις	Συνεργασία με Φορείς και Ενώσεις υποστήριξης των πληθυσμών Ρομά, όπως η ΕΛΛΑΝ ΠΑΣΣΕ (ELLAN PASSE- Ένωση Ελλήνων Διαμεσολαβητών Ρομά και Συνεργατών), ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός ΗΕΕΔΑ κ.α.		Πρόταση χρηματοδότησης για διάλυση του καταυλισμού σε περιοχές, όπως το Χαλάνδρι
	Υλοποίηση παιδιατρικών δράσεων, εξετάσεων και θεραπειών ⁵⁴	Εθελοντές εκπαιδευτικοί		Συνέχιση του Δημοτικού Προγράμματος εθελούσιας απομάκρυνσης σε περιοχές, όπως το Χαλάνδρι
	Ενημερωτικές δράσεις και υλοποίηση ομιλιών σε σχολεία Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης των Δήμων αναφορικά με ατομική υγιεινή και υγιεινή διατροφή στους πληθυσμούς Ρομά	Διαγνωστικά τεστ για τυχόν ύπαρξη μαθησιακών δυσκολιών		Λειτουργία Κέντρου Εκπαίδευσης και Προαγωγής Υγείας σε περιοχές, όπως το Χαλάνδρι
	Υλοποίηση ενημερωτικών δράσεων για πρόληψη και προστασία από τον COVID-19 (διανομή σχετικών φυλλαδίων στους καταυλισμούς κοκ.)	Εξασφάλιση σχολικών ειδών, υποδημάτων κ.α.		Δράσεις και διαβουλεύσεις με τους Ρομά των καταυλισμών και τους περίοικους
	Διανομή αντισηπτικών, διενέργεια rapid test στους πληθυσμούς Ρομά, ιδιαίτερως στους καταυλισμούς	Εξοικείωση γυναικών με εκπαιδευτική διαδικασία, αλλά και με το ρόλο τους ως γονείς		Βοηθήματα και επιδόματα σχετικά με ανεργία (βοήθημα μακροχρόνια ανέργων, βοήθημα μετά την λήξη τακτικής επιδότησης και ειδικό βοήθημα μετά την τρίμηνη παραμονή στα μητρώα της ΔΥΠΑ)
	Διανομή υγειονομικού υλικού, τροφίμων, βασικών ειδών πρώτης ανάγκης και καθαρισμός καταυλισμών και χώρων στέγασης και διαβίωσης των πληθυσμών Ρομά	Διοργάνωση ημερίδων σε συνεργασία με Φορείς, Υπουργεία, Υπηρεσίες και ΜΚΟ		Οικονομική ενίσχυση αναδοχής, επίδομα ενίσχυσης οικογενειών ορεινών, δυσπρόσιτων και μειονεκτικών περιοχών
	Διασύνδεση και συνεργασία με Συμβουλευτικά Κέντρα Γυναικών	Χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών και tablet για μαθήματα τηλεεκπαίδευσης κατά την περίοδο του COVID-19		Ειδικά βοηθήματα σε όσους εξέτισαν ποινή στερητική της ελευθερίας τους (αποφυλακισθέντες)
				Υποστήριξη λειτουργίας Παρατηρητηρίου για την Κοινωνική Ένταξη των Ρομά στη Γενική Γραμματεία Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Καταπολέμησης της Φτώχειας (συστημική δράση)
	Πρόληψη, διάγνωση και θεραπεία των	Ενημέρωση των γονέων Ρομά για την σημασία της δημιουργικής		Ειδικά βοηθήματα λόγω επίσχεσης εργασίας ή διακοπής

ΔΡΑΣΕΙΣ	ψυχοκοινωνικών προβλημάτων των παιδιών ⁵⁷	απασχόλησης παιδιών (ΚΔΑΠ) και παιδιών με αναπηρία (ΚΔΑΠ ΑμεΑ)	εργασιών, επίδομα αφερεγγυότητας εργοδότη, επίδομα διαθεσιμότητας και επίδομα ανεργίας αυτοτελώς και ανεξαρτήτως απασχολούμενων-ασφαλισμένων του ΕΦΚΑ
		Υλοποίηση δράσεων ενημέρωσης για την συμμετοχή παιδιών Ρομά στα κατασκηνωτικά προγράμματα	Επιδόματα σε ΑμεΑ (επίδομα κίνησης, διατροφικό επίδομα για νεφροπαθείς, μεταμοσχευμένους καρδιάς, ήπατος κοκ.)
		Καταγραφή και αξιοποίηση καλών πρακτικών	Επιδόματα σε άτομα με βαριές μορφές αναπηρίας (νοητική υστέρηση, εγκεφαλική παράλυση, τετραπληγικοί, παραπληγικοί)
		Υλοποίηση, προβολή και ανάδειξη των ιστορικών και πολιτιστικών στοιχείων των Ρομά	Οικονομική ενίσχυση σε άτομα που έχουν απωλέσει την ακοή και την όρασή τους
		Δικτύωση, διασύνδεση, αλληλεπίδραση και συνεργασία με διάφορους Φορείς και Υπηρεσίες	Επιδόματα σε άτομα που πάσχουν από Σύνδρομο Επίκτητης Ανοσοεπάρκειας (AIDS), χανσενικούς και άλλες χρόνιες ασθένειες
		Συμμετοχή στα Προγράμματα του Δημοτικού Ωδείου με δωρεάν εγγραφή και μηδενικά ή συμβολικά δίδακτρα αναλόγως κοινωνικοοικονομικών κριτηρίων	Ειδικές φορολογικές ρυθμίσεις, ευνοϊκές φορολογικές και συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις
		Δωρεάν εκπαίδευση και εκμάθηση Η/Υ σε ενήλικες Ρομά	Διευκολύνσεις για υπερχρεωμένα νοικοκυριά
		Βοήθεια για μετεγγραφές παιδιών στα σχολεία	Παροχή σχολικών γευμάτων σε μαθητές Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης με το Πρόγραμμα «Σχολικά Γεύματα»
		Σεμινάρια και προγράμματα υλοποίησης πάνω σε τεχνικές και επαγγελματικές εξειδικεύσεις	Δράσεις για την καταπολέμηση και την απειλή της φτώχειας και κυρίως της παιδικής φτώχειας
		Δράσεις με σχολεία που φοιτούν παιδιά Ρομά	Επιδοτήσεις για την καταπολέμηση της ενεργειακής φτώχειας, θέρμανση κατά την χειμερινή περίοδο και δροσιά κατά την καλοκαιρινή περίοδο με τους καύσωνες και τις υψηλές θερμοκρασίες
ΔΡΑΣΕΙΣ		Πρόληψη, καταπολέμηση και άρση των στερεοτύπων, του ρατσισμού, των εγκλημάτων μίσους και των διακρίσεων σε βάρος των Ρομά	Ένταξη στο Κοινωνικό Οικιακό Τιμολόγιο και διανομή ενεργειακής κάρτας στα πληττόμενα νοικοκυριά
		Ενίσχυση, ενθάρρυνση και ανάπτυξη δεξιοτήτων, ταλέντων και ατομικών κλίσεων που συμβάλλουν και στην διεύρυνση των επαγγελματικών προσόντων των Ρομά	Ένταξη και υπαγωγή στα κρατικά Προγράμματα, όπως το «Εξοικονομώ-Αυτονομώ» κ.α.
	Διάφορες δράσεις κοινωνικού χαρακτήρα κατά την διάρκεια	Διευκολύνσεις στις μετακινήσεις (μειωμένο κόμιστρο για	

ΔΡΑΣΕΙΣ		εορταστικών περιόδων (Χριστούγεννα, Πάσχα), κατά την Παγκόσμια Ημέρα των Ρομά, αλλά και καθ' όλη την διάρκεια του έτους		τρίτεκνους, πολύτεκνους, φοιτητές/φοιτήτριες) ⁶
		Ευαισθητοποίηση του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου για θέματα Δημόσιας Υγείας, για άρση των προκαταλήψεων και για συμπεριφορές αντιρατσιστικές		Δωρεάν μετακινήσεις για τα ΑμεΑ και τους άνεργους στα ΜΜΜ και χορήγηση δελτίων στάθμευσης για τα ΑμεΑ
		Ενημέρωση για θέματα ενσωμάτωσης, συμπερίληψης και κοινωνικής ένταξης		Δωρεάν διέλευση από τα Διόδια για τους κινητικά ανάπηρους
		Συμβουλευτική για χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες		Μείωση του χάσματος του προσδόκιμου ζωής μεταξύ των Ρομά και του γενικού πληθυσμού
		Υλοποίηση βιωματικών εργαστηρίων για ενήλικες και παιδιά		
		Δράσεις καταπολέμησης της παιδικής επαιτείας		Καταπολέμηση των ανισοτήτων και βελτίωση της πρόσβασης Ρομά σε ποιοτικές δημόσιες υπηρεσίες
		Αναδιамόρφωση και υποστήριξη των Τάξεων Υποδοχής και των Δομών Υποδοχής για την εκπαίδευση των Προσφυγοπαίδων (ΔΥΕΠ)		Συμμετοχή και ένταξη σε δραστηριότητες τέρψης, ψυχικής ευεξίας και ανάτασης (πολιτιστικές, αθλητικές)
		Στελέχωση με Σχολικούς Διαμεσολαβητές στο πλαίσιο του έργου "Inclusive Schools for ROMA"		Καλλιέργεια αθλητικού μοντέλου ζωής και υγιούς νοοτροπίας και καθημερινότητας ⁶³
		Δημιουργία/Αναβάθμιση εκπαιδευτικού υλικού για την υποστήριξη απόκτησης δεξιοτήτων μαθητών προερχόμενων από μειονεκτούσες ομάδες και ΕΚΟ (μετανάστες, πρόσφυγες και Ρομά)		
		Οικονομική ενίσχυση και βράβευση επιμελών μαθητών Ρομά Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και επιμελών φοιτητών που ανήκουν σε ευπαθείς κοινωνικά ομάδες ⁷		

⁶ Κοινή Υπουργική Απόφαση 50025/2018-ΦΕΚ 4217/Β/26-9-2018 «Μεταφορά μαθητών δημοσίων σχολείων από τις Περιφέρειες», η μεταφορά μαθητών δημοσίων σχολείων οργανώνεται και διενεργείται από τις Περιφέρειες, προκαλείται ετήσια δαπάνη σε βάρος του προϋπολογισμού των οικείων Περιφερειών, η οποία καλύπτεται από τους αποδιδόμενους σε αυτές Κεντρικούς Αυτοτελείς Πόρους που τους αποδίδονται από το ΥΠΕ.

⁷ Προσφορά 35 θέσεων με υποτροφία από το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο σε συνεργασία με τη Γενική Γραμματεία Κοινωνικής Αλληλεγγύης του Υπουργείου Εργασίας & Κοινωνικών Υποθέσεων για συμμετοχή στα Προγράμματα Σπουδών του Ε.Α.Π. για το ακαδημαϊκό έτος 2021-2022 » Ε.Α.Π. (eap.gr).

	Στήριξη για έγκαιρη ολοκλήρωση σπουδών στην ανώτατη εκπαίδευση με έμφαση στις ΕΚΟ		
	Αύξηση της συμμετοχής των παιδιών Ρομά στην προσχολική Υποχρεωτική Εκπαίδευση, στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, στην Επαγγελματική Εκπαίδευση, στην Ανώτατη Εκπαίδευση και την Δια Βίου Μάθηση		
	Περιορισμός του αποκλεισμού και της περιθωριοποίησης παιδιών και ενηλίκων Ρομά		

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Ενότητα 9^η : Βασικά συμπεράσματα ανά ενότητα των Τοπικών σχεδίων δράσης

Τα συμπεράσματα που προέκυψαν από τα Τοπικά Σχέδια Δράσης αναφέρονται παρακάτω ανά ενότητα:

Υγεία

- Βελτίωση των συνθηκών υγιεινής, καθαριότητας και προσωπικής υγιεινής⁸

Εκπαίδευση

- Περαιτέρω εξειδίκευση, επιμόρφωση και κατάρτιση Προσωπικού
- Περαιτέρω και συχνότερη επαφή, επικοινωνία και ενημέρωση από τα Σχολεία
- Περαιτέρω ενημέρωση και πληροφόρηση πάνω σε θέματα που απασχολούν τους πληθυσμούς Ρομά (υγεία, εκπαίδευση, απασχόληση, κοινωνική ένταξη και στέγαση)
- Ανάγκη για ενσωμάτωση, συμπερίληψη και άρση στερεοτύπων, προκαταλήψεων, ρατσισμού και διακρίσεων
- Έμφαση στις γυναίκες (απασχόληση, υγεία, ρόλοι μέσα στην οικογένεια κ.α.)
- Μείωση σχολικής διαρροής και αναλφαβητισμού
- Ενδυνάμωση των Ρομά και εξοικείωση με τις νέες τεχνολογίες
- Έμφαση στην ανάπτυξη δεξιοτήτων και ατομικών κλίσεων για κατάρτιση και εξειδίκευση
- Ανάγκη για ενισχυτική διδασκαλία (Εγκαιρη και άμεση διάγνωση και αναγνώριση μαθησιακών δυσκολιών από εξειδικευμένο προσωπικό (Πραγματοποίηση επιμορφωτικών προγραμμάτων για 25.000 εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας (συμπεριλαμβανομένης της προσχολικής) και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην αξιοποίηση νέων παιδαγωγικών πρακτικών που σχετίζονται με τις διαστάσεις της διαφοροποιημένης διδακτικής προς όφελος όλων ανεξαιρέτως των μαθητών και των μαθητριών με ή και χωρίς αναπηρίες, μαθητικών πληθυσμών από ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, π.χ. πρόσφυγες, Ρομά, κ.α).
- Απόκτηση τουλάχιστον Απολυτηρίου Δημοτικού
- Συνέχιση φοίτησης σε κάποιο ΣΔΕ ή άλλου τύπου Σχολή μερικής ή συγκεκριμένης φοίτησης για απόκτηση κάποιας τεχνικής ειδικότητας
- Εκμάθηση γραφής και ανάγνωσης
- Δράσεις συμβουλευτικής
- Εγκλωβισμός σε συγκεκριμένα επαγγέλματα, λόγω χαμηλών τυπικών προσόντων

⁸ Εθνικό Σχέδιο Δράσης Δημόσιας Υγείας 2021-2025/ΕΘΝΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΥΡΟΣ ΔΟΞΙΑΔΗΣ

- Περαιτέρω δράσεις σχετικά με άθληση, ζωγραφική, χορό, θέατρο και άλλου είδους ψυχαγωγικές και πολιτιστικές δραστηριότητες

Απασχόληση & Αστικοδημοτικά

- Ανάγκη για εύρεση εργασίας και μείωση ανεργίας
- Ενθάρρυνση και κίνητρα για επαγγέλματα που παραδοσιακά ασκούσαν οι Ρομά και τείνουν να εξαφανιστούν
- Δυνατότητα συμμετοχής σε προκηρύξεις του ΑΣΕΠ με ειδικές διατάξεις και ειδική μοριοδότηση
- Διευκόλυνση και τακτοποίηση των αστικοδημοτικών τους
- Οικονομική δυσπραγία
- Επιδοματική πολιτική με συγκεκριμένες πιο αυστηρές προδιαγραφές και με όριο 66
- Δυνατότητα αναγνώρισης ατόμων από τα βιομετρικά τους χαρακτηριστικά και διευκόλυνση απόκτησης πιστοποιητικών και εγγράφων

Στέγαση & Συνθήκες διαβίωσης

- Διαρκής μετακίνηση πληθυσμών
- Αστεγία
- Σε πολλές περιπτώσεις απουσία ρεύματος και νερού
- Συγκατοίκηση και συμβίωση πολλών ατόμων και πολλών γενεών μαζί
- Ανυπαρξία βασικού οδικού δικτύου, βασικών υποδομών, φωτισμού, πεζοδρομίων και κοινόχρηστων χώρων αναψυχής (χώροι άθλησης, παιδικές χαρές κοκ.)
- Ανάγκη για εγκατάλειψη των καταυλισμών και μετεγκατάσταση σε ενοικιαζόμενες κατοικίες (Η δράση θα ακολουθήσει την πιλοτική εφαρμογή, η οποία θα χρηματοδοτηθεί από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας. (Μελέτες Ωρίμανσης-Σχέδιο Δράσης και Εθνικής Στρατηγικής για την υλοποίηση πολιτικών στέγασης για ευπαθείς ομάδες (άποροι, άνεργοι, Ρομά, κακοποιημένες γυναίκες, αποφυλακισμένοι, πρώην χρήστες/απεξαρτημένοι, άστεγοι). Εφαρμογή Οριζόντιου Προγράμματος σε συνέχεια του Πιλοτικού).
- Παρότρυνση για πληρωμή υποχρεώσεων (λογαριασμοί ΔΕΚΟ)

Η κουλτούρα και ο τρόπος ζωής των πληθυσμών Ρομά

- * Ελάττωση των πρόωρων γάμων ανηλίκων ή των γάμων σε μικρή ηλικία
- * Μείωση της παραβατικότητας και του κινδύνου των εξαρτήσεων (αλκοόλ, ναρκωτικά, ψυχοφάρμακα κοκ.)
- * Ρευματοκλοπές και παράνομες υδροληψίες

- * Επαιτεία, παιδική εργασία, παραμέληση και κακοποιητικές συμπεριφορές⁹
- * Εκδηλώσεις βίας και παραβατικότητας

Δικτύωση και ευαισθητοποίηση

- * Πληρέστερη διασύνδεση, συνεργασία και δικτύωση με Υπηρεσίες, Φορείς, ΜΚΟ και Οργανισμούς
- * Περισσότερες δράσεις δικτύωσης και ευαισθητοποίησης
- * Ανάγκη για άρτια και πλήρη διασύνδεση με Κοινωνικές Υπηρεσίες Δήμων, Δομές Ψυχικής Υγείας και Φορείς Υγείας
- * Διαβούλευση και εκπροσώπηση των πληθυσμών Ρομά και «από δικά τους εκλεγμένα τοπικά όργανα»

Θέματα στελέχωσης Παραρτημάτων Ρομά

- * Υποστελέχωση Παραρτημάτων Ρομά
- * Ανάγκη για πρόσληψη λογιστών και δικηγόρων

⁹ Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα του παιδιού 2021-2023, καθώς και την Ευρωπαϊκή Εγγύηση για το Παιδί.

Ενότητα 10^η : Προτάσεις των στελεχών των Παραρτημάτων Ρομά

Ακολουθούν προτάσεις για τη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών των Παραρτημάτων Ρομά καθώς και συστάσεις για την αναβάθμιση του βιοτικού επιπέδου των Ρομά, οργανωμένες κατά θεματική ενότητα:

Υγεία

- Στελέχωση με Διαμεσολαβητές Υγείας¹⁰
- Δημιουργία ομάδας Επιστημονικού Προσωπικού (ψυχολόγοι, παιδοψυχολόγοι, εκπαιδευτικοί κ.α.), έτσι ώστε να προλαμβάνουν, αλλά και να παρεμβαίνουν σε ζητήματα βίας, συνθηκών διαβίωσης και υγιεινής, κοινωνικής ένταξης, παραβατικότητας κοκ.
- Πρόνοια για ένταξη στις Δομές Υγείας
- Διασύνδεση των Παραρτημάτων Ρομά με Κοινωνικές Υπηρεσίες των Φορέων Υγείας
- Συχνή αποκομιδή απορριμμάτων

Εκπαίδευση

- Υποχρεωτική Φοίτηση για Απολυτήριο Δημοτικού. Από 12-17 ετών Φοίτηση σε ΣΔΕ (Μείωση της σχολικής διαρροής μέσα από τη δράση των ψυχοκοινωνικών δικτύων αλλά και την Εναλλακτική Ενισχυτική διδασκαλία).
- Ίδρυση Ζετους Σχολής Φοίτησης για ηλικίες 18-45 για εκμάθηση γραφής και ανάγνωσης, αλλά και με στόχο την απόκτηση επαγγελματικής εξειδίκευσης αναλόγως δεξιοτήτων
- Ανάγκη για Ενισχυτική Διδασκαλία
- Επιπλέον κατάρτιση, επιμόρφωση και εκπαιδευσεις Στελεχών
- Αξιολόγηση από ΚΕΔΑΣΥ

¹⁰ Εθνικό Σχέδιο Δράσης Δημόσιας Υγείας 2021-2025/ΕΘΝΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΥΡΟΣ ΔΟΞΙΑΔΗΣ

Απασχόληση & Αστικοδημοτικά

- Διασύνδεση με αγορά εργασίας, έτσι ώστε να μπορούν με μεγαλύτερη ευχέρεια οι Ρομά να υποστηρίζονται σε θέσεις εργασίας, ανάλογα με τα προσόντα και τις δεξιότητές τους (άξονας: απασχόληση, δεξιότητες και κοινωνική συνοχή/αύξηση της πρόσβασης σε αποτελεσματικές και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικές πολιτικές).
- Δυνατότητα συμμετοχής σε προκηρύξεις του ΑΣΕΠ αποκλειστικά για την κατηγορία ατόμων Ρομά και ειδική μοριοδότηση αυτής της κατηγορίας
- Δυνατότητα έκδοσης προσωρινής ταυτότητας από Αστυνομικά Τμήματα (χωρίς ληξιαρχικές πράξεις γάμου, οικογενειακής κατάστασης κοκ.), έτσι ώστε να μπορούν ευκολότερα να ικανοποιηθούν τα αιτήματά τους
- Αναγνώριση και ταυτοποίηση των Ρομά με βάση τα βιομετρικά τους χαρακτηριστικά ανά Δήμο και ανά περιοχή και παρακολούθηση από τις εκάστοτε Κοινωνικές Υπηρεσίες των Δήμων

Στέγαση & Συνθήκες διαβίωσης

- Στέγαση σε ενοικιαζόμενες κατοικίες που εξασφαλίζουν κατάλληλες συνθήκες διαβίωσης και υγιεινής (Η δράση θα ακολουθήσει την πιλοτική εφαρμογή η οποία θα χρηματοδοτηθεί από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας. (Μελέτες Ωρίμανσης-Σχέδιο Δράσης και Εθνικής Στρατηγικής για την υλοποίηση πολιτικών στέγασης για ευπαθείς ομάδες (άποροι, άνεργοι, Ρομά, κακοποιημένες γυναίκες, αποφυλακισμένοι, πρώην χρήστες/απεξαρτημένοι, άστεγοι). Εφαρμογή Οριζόντιου Προγράμματος σε συνέχεια του Πιλοτικού).
- Αναδόμηση, αναβάθμιση και κατασκευή δικτύου οδοποιίας, πεζοδρομίων, φωτισμού και κοινόχρηστων χώρων αναψυχής (χώροι άθλησης, παιδικές χαρές κοκ.)

Δικτύωση και ευαισθητοποίηση

- Γενικευμένη διασύνδεση υπηρεσιών¹¹

¹¹ Πολλοί Ρομά έχουν χαμηλό εισόδημα, το οποίο στη συντριπτική πλειοψηφία είναι πολύ κάτω από το όριο της φτώχειας. Στην πλειονότητα τους είναι ωφελούμενοι του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος. Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα (ΕΕΕ) αποτελεί εμβληματικού χαρακτήρα παρέμβαση στην κοινωνική προστασία και τη θέσπιση κοινωνικών δικαιωμάτων, με στόχο την ενδυνάμωση και την υποστήριξη των οικονομικά αδύναμων. Στο πλαίσιο της νέας Εθνικής Στρατηγικής για την Κοινωνική Ένταξη και Μείωση της Φτώχειας 2021-2027, το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων έχει θέσει τα στόχο 20.000 δικαιούχοι του ΕΕΕ κατ' έτος, πέραν της οικονομικής ενίσχυσης (πρώτος πυλώνας) να λαμβάνουν **συμπληρωματικές κοινωνικές υπηρεσίες και αγαθά (δεύτερος πυλώνας)** και δράσεις ενεργοποίησης και ένταξης στην αγορά εργασίας **μέσω του ΟΑΕΔ (τρίτος πυλώνας)**.

Οι «Υπηρεσίες 2ου πυλώνα» στο πλαίσιο συνεδρίας στην Κοινωνική Υπηρεσία του δήμου ή στο Κέντρο Κοινότητας περιλαμβάνουν, αρχικά, ενημέρωση και εκτίμηση των αναγκών και διασύνδεση με προγράμματα που καλύπτουν τις εξειδικευμένες ανάγκες του ατόμου/νοικοκυριού, π.χ. Επίδομα Στέγασης, υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής στήριξης, νομική συνδρομή, εξειδικευμένες υπηρεσίες για παιδιά, ΑμεΑ, κλπ. Επιπλέον, στο

- Συνεργασία μεταξύ Υπουργείων (Εργασίας, Εσωτερικών, Οικονομικών, Υγείας, Δικαιοσύνης κ.α.)
- Συνεργασία με την Τροχαία για απόκτηση διπλώματος οδήγησης και κυκλοφοριακής συνείδησης
- Δράσεις δημοσιότητας και ευαισθητοποίησης για τους πληθυσμούς Ρομά

Θέματα στελέχωσης Παραρτημάτων Ρομά

- Πρόσληψη λογιστή για διεκπεραίωση φορολογικών ζητημάτων
- Πρόσληψη δικηγόρου για διεκπεραίωση νομικών ζητημάτων
- Καταγραφή των πληθυσμών Ρομά από τα Παραρτήματα Ρομά ή από τις Κοινωνικές Υπηρεσίες των Δήμων (τροποποίηση πλατφόρμας για να συμπεριλαμβάνονται και οι Ρομά) *Η δράση θα ακολουθήσει την πιλοτική εφαρμογή η οποία θα χρηματοδοτηθεί από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας. (Μελέτες Ωρίμανσης-Σχέδιο Δράσης και Εθνικής Στρατηγικής για την υλοποίηση πολιτικών στέγασης για ευπαθείς ομάδες (άποροι, άνεργοι, Ρομά, κακοποιημένες γυναίκες, αποφυλακισμένοι, πρώην χρήστες/απεξαρτημένοι, άστεγοι). Εφαρμογή Οριζόντιου Προγράμματος σε συνέχεια του Πιλοτικού.
- Δυνατότητα καταγραφής περιπτώσεων αστέγων και μετακινούμενων πληθυσμών σε πλατφόρμες
- Επιπλέον στελέχωση Παραρτημάτων Ρομά με προσωπικό

πλαίσιο των υπηρεσιών του 3ου πυλώνα, δημιουργείται Ατομικό Σχέδιο Δράσης κατόπιν συνέντευξης του ωφελούμενου με Εργασιακό Σύμβουλο του ΟΑΕΔ. Μετά την κατάρτιση του ΑΣΔ, ο ωφελούμενος θα μπορεί δυναμικά να παραπεμφθεί σε υφιστάμενες δράσεις κατάρτισης/απασχόλησης. Οι δράσεις απευθύνονται σε δικαιούχους του ΕΕΕ ηλικίας 20-60 ετών οι οποίοι είναι εγγεγραμμένοι άνεργοι και οι οποίοι εφόσον κληθούν είναι υποχρεωτικό να συμμετάσχουν στις δράσεις αυτές μέχρι το τέλος του επόμενου μήνα από το μήνα έγκρισης της αίτησης (για χορήγηση ΕΕΕ). Παρακολουθείται η ανταπόκριση των ωφελούμενων μέσω των μηνιαίων διασταυρώσεων που πραγματοποιούνται για την έκδοση αρχείου πληρωμής, ενώ ελέγχεται και η εκπλήρωση της υποχρέωσης κατάρτισης του Ατομικού Σχεδίου Δράσης (ΑΣΔ). Με την ισοβαρή υλοποίηση των αλληλένδετων τριών πυλώνων του ΕΕΕ εξασφαλίζεται η ολοκληρωμένη στήριξη στους πιο ευάλωτους και η υποστήριξη της σταδιακής εξόδου από αυτό μέσω κινήτρων για την ένταξή τους στον κοινωνικό ιστό και την αγορά εργασίας.

Βιβλιογραφία

- Τοπικό Σχέδιο Δράσης Δήμου Αγίας Βαρβάρας-Παράρτημα Ρομά Αγίας Βαρβάρας
- Τοπικό Σχέδιο Δράσης Δήμου Αθηναίων-Παράρτημα Ρομά Δήμου Αθηναίων
- Τοπικό Σχέδιο Δράσης Δήμου Ασπροπύργου-Παράρτημα Ρομά Δήμου Ασπροπύργου
- Τοπικό Σχέδιο Δράσης Δήμου Αχαρνών -Παράρτημα Ρομά Δήμου Αχαρνών
- Τοπικό Σχέδιο Δράσης Δήμου Ιλίου -Παράρτημα Ρομά Δήμου Ιλίου
- Τοπικό Σχέδιο Δράσης Δήμου Κερατσινίου-Δραπετσώνας-Παράρτημα Ρομά Δήμου Κερατσινίου-Δραπετσώνας
- Τοπικό Σχέδιο Δράσης Δήμου Μεγαρέων-Παράρτημα Ρομά Δήμου Μεγαρέων
- Τοπικό Σχέδιο Δράσης Δήμου Σπάτων-Αρτέμιδος-Παράρτημα Ρομά Δήμου Αρτέμιδος-Σπάτων
- Τοπικό Σχέδιο Δράσης Δήμου Φυλής Παράρτημα Ρομά Δήμου Φυλής -Μάρτιος 2023
- Τοπικό Σχέδιο Δράσης Δήμου Χαλανδρίου-Παράρτημα Ρομά Δήμου Χαλανδρίου
- Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, Γενική Γραμματεία Κοινωνικής Αλληλεγγύης & Καταπολέμησης της Φτώχειας (2021) Καταγραφή οικισμών και πληθυσμού Ρομά σε εθνικό επίπεδο

Πλαίσια Πολιτικής

- Γενική Γραμματεία Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων (2021), Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα των Φύλων 2021-2025
- Γενική Γραμματεία Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. (2020). Εθνικό Σχέδιο Δράσης κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας 2020-2023
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020) ,Ευρωπαϊκή Εγγύηση για τα Παιδιά (Child Guarantee)
- Υπουργείο Δικαιοσύνης (2021) Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού 2021-2023
- Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, Γενική Γραμματεία Κοινωνικής Αλληλεγγύης & Καταπολέμησης της Φτώχειας (2021) Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη και Μείωση της Φτώχειας
- Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, Γενική Γραμματεία Κοινωνικής Αλληλεγγύης & Καταπολέμησης της Φτώχειας (2021) , Βασικές αρχές και στόχοι της ΕΣΚΕ Ρομά 2021 – 2030

Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων (2020). Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες 2020-2023

Υπουργείο Υγείας , Γενική Γραμματεία Δημόσιας Υγείας (2021) Εθνικό Σχέδιο Δράσης Δημόσιας Υγείας 2021-2025

Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων. (2020). Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες 2020-2023

Ηλεκτρονικές πηγές

<https://www.acharnes.gr/content/koinoniki-allileggi#example-15-tab-684953>

www.astynomia.gr

<http://database.roma-ekka.gr>

https://www.eetaa.gr/odhgoi/22102020_odhgos_diavoulefshs_gia_OTA.pdf

<http://egroma.gov.gr>

<https://www.elculture.gr/blog/article/i-zoi-ton-gynaikon-roma-stin-ellada-allazei-mia-syzitisi-me-tin-27chroni-marianna-apo-ton-dendropotamo>

<https://fra.europa.eu/en/publication/2022/roma-survey-findings>

https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2022-roma-survey-2021-main-results_en.pdf

<https://pepa.attica.gov.gr>

<https://www.socialattica.gr/>

<http://www.social-network.gr/>